

Universitätsbibliothek Wuppertal

M. Tullii Ciceronis Orationes diligentius recognitae & aptiore serie repositae

Cicero, Marcus Tullius

Lutetiae Paris, 1522

Accusationis in C. Verrem liber VI. Oratio IX.

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-431](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-431)

ENIO nunc ad istius, quemadmodum ipse appellat, studium: ut amici eius, morbum, & insaniam: ut Siculi, latrocinium. ego quo nomine appellem, nescio: rem vobis proponam, vos eam suo nominis pondere perditote. Genus ipsum prius cognoscite Iudices: deinde fortasse non magnopere queretis, quo nomine appellandum putetis. Nego in Sicilia tota, tam locuplete, tam vetere provincia, tot oppidis, tot familiis, tam copiosis, vllum argenteum vas, vllum Corinthium, aut Deliacum fuisse: nego vllam gemmam, aut margaritam fuisse, aut quicquam ex auro, aut ebore factum, signum vllum aeneum, marmoreum, eburneum, nego vllam picturam, neque in tabulis, neque textilem fuisse, quin quaesierit, inspexerit: quot placitum sit, abstulerit. magnam videor dicere. attendite etiam quemadmodum dicam. non enim verbi, neque criminis causa augendi complector omnia, cum dico nihil istius eiusmodi rerum in tota provincia reliquisse: latine me scitote, non accusatorie loqui. etiam planius, nihil in aedibus cuiusquam, ne in oppidis quidem, nihil in locis communibus, ne in fanis quidem, nihil apud Siculum, nihil apud civem Romanum denique, istum, quod oculos, animumque accederit, neque privati, neque publici, neque profani, neque sacri, tota in Sicilia reliquisse. Vnde igitur potius incipiam, quam ab ea civitate, quae tibi vna in amore, atque in delitiis fuit: aut ex quo potius numero, quam ex ipsis laudatoribus tuis? Facilius enim perspicietur, qualis apud eos fueris, qui te oderunt, qui accusant, qui persequuntur, cum apud tuos Mamertinos invenire improbissima ratione esse praedatus. C. Heius est Mamertinus (omnes hoc mihi facile concedet qui Messanam accesserunt) omnibus rebus in illa civitate ornatissimus. Huius domus est vel optima Messanae, notissima quidem certe, & nostris hominibus aperta, maximeque perhospitalis. Ea domus ante adventum istius sic ornata fuit, ut verbi quoque esset ornamentum. Nam ipsa Messana, quam situtu, moenibus, portuque ornata sit, ab his rebus, quibus iste delectatur, sane vacua, atque nuda est. Erat apud Heium sacrarium cum magna dignitate in aedibus a maioribus traditum, perantiquum, in quo signa pulcherrima quattuor summo artificio, summa nobilitate: quae non modo istum hominem ingeniosum, atque intelligentem, verum etiam quemvis nostrum, quos iste idiotas appellat, delectare possent. vnum Cupidinis marmoreum, Praxitelis (nimium didici etiam, dum in istum inquiram, artificum nomina) idem opinor artifex eiusdem modi Cupidinem fecit illum, qui est Thespiis, propter quem Thespiam visunt: nam alia visendi causa nulla est. Itaque ille L. Mummius cum Thespiade quae ad eadem Felicitatis sunt, ceteraque profana ex illo oppido signa tolleret, hunc marmoreum Cupidinem, qui erat consecratus, non attigit. Verum ut ad illud sacrarium redeam, signum erat hoc quod dico Cupidinis e marmore. Ex altera parte Hercules egregie factus ex aere, is dicebatur esse Myronis, ut opinor, & certe. Item ante hosce deos erant tabulae, quae cuius sacrarii religionem significare possent. Erant aenea praeterea duo signa non maxima, verum eximia venustate, virginali habitu, atque vestitu, quae manibus sublati sacra quaedam more Atheniensium virginum reposita in capitibus sustinebant. Caniphore ipsae vocabantur, sed earum artificem quemnam recte admones. Polycletum esse dicebant. Messana ut quisque nostrum venerat, haec visere solebat: omnibus haec ad visendum patebant quotidie: domus erat non domino magis ornamentum, quam civitati. C. Claudius, cuius edilitatem magnificentissimam scimus fuisse, usus est hoc Cupidine radiu, dum forum diis immortalibus, populoque Romano habuit ornatum: & cum esset hospes Heiorum, Mamertini autem populi patronus, ut illis benignis usus est ad commodandum, sic ipse diligens fuit ad reportandum. Nunc homines nobiles eiusmodi Iudices: & quid dico nunc? immo vero modo, ac plane pauloante, vidimus: quod forum ac basilicas non spoliis provinciarum, sed ornamentis amicorum, commodis hospitum, non furtis nocentium, ornaret: quod tamen signa, atque ornamenta sua cuique redderent, non ablata ex urbibus sociorum quatruidi causa per simulationem edilitatis, domum deinde, atque ad suas villas aufererent. Haec omnia, quae dixi, signa Iudices ab Heio de sacrario Verres abstulit, nullum inquam horum reliquit, neque aliud vllum tamen, praeter vnum peruetus ligneum, bonam Fortunam, ut opinor, eam iste domi suae habere voluit. Pro deum hominumque fide, quid hoc est? quae haec causa? quae haec impudencia est? quae dico signa, antequam abs te sublata sunt, nemo Messanam cum imperio venit, quin viderit. tot Praetores, tot Consules in Sicilia, tum in pace, tum etiam in bello fuerunt: tot homines cuiusque modi: non loquor de integris, innocentibus, religiosis: tot cupidi, tot improbi, tot audaces: quorum nemo sibi tam vehementer, tam potenter, tam nobilis, visus est, quod ex illo sacrario quicquam poscere, aut tollere, aut attingere auderet. Verres

Actio. V.
de signis
ut Nonius
appellat:
qua quar
tum accusa
tionis Cice
ro ipse in
oratore vo
cat.

Latine loq,
non accusa
torie.

Quidem cer
te.
Maxime p
hospitalis.

Idiotar.

Thespiar.

Caniphore

† noluit.

Actio. VI.

qđ vbiq̄ erit pulcherrimum auferet: nihil habere p̄terea cuiq̄ licebit: tot domus locupletissi-
 mas, domus istī vna capiet: idcirco nemo superiorū attigit, vt iste tolleret: ideo C. Claudius
 Pulcher retulit, vt C. Verres posset auferre: At nō req̄rebat ille Cupido lenonis domū, ac me-
 retriciā disciplinā: facile illo sacrario patrio cōtinebat: Heio se a maiorib⁹ relictū esse sciebat.
 An hereditatē sacrorū nō querebat: meretricis heredē q̄rebat: Sed qđ ego tā vehementer in-
 uehor: verbo iā vno repellar. emi inqt. O dii immortales p̄clarā defensionē, mercatorē cū im-
 perio, ac securibus in puinciā misimus: qui oīa signa, tabulas pictas, omne argentū, aurum,
 ebur, gēmas, coemeret: nihil cuiq̄ relinq̄ret. Hęc em̄ mihi ad omīa defensio patefieri videtur:
 emisse. Primū, si id, qđ vis, tibi ego cōcedā, vt emeris: quoniā in toto hoc genere hac vna de-
 fensione vsurus es: quero cuiusmodi tu iudicia Romę putaris esse: si tibi hoc quēq̄ cōcessu-
 rū putasti, te in Prętura, atq; imperio, tot res, tā p̄ciosas, oēs deniq; res, quę alicuius p̄ciū fue-
 rint, tota ex prouinciā coemisse. Videte maiorū diligentiā, q̄ nihil dū etiā istiusmodi suspica-
 bantur: verūtamen ea, quę paruis in rebus accidere poterant, puidebant, neminē, q̄ cum po-
 testate, aut legatione in prouinciā esset profectus: tā amentē fore putarunt: vt emeret argen-
 tū, dabatur em̄ de publico, vt vestē, p̄rebebatur em̄ legibus, mancipiū putauerūt, quo & oēs
 vtimur: & non p̄bet a populo, sanxerunt ne quis emeret mācipiū: nisi in demortuū locū, si q̄s
 Romę esset demortuus: immo si quis ibidem, non em̄ te instruere domū tuā voluerunt in p̄-
 uinciā: sed illū vsū puincię supplere. Quę fuit causa, cur tā diligēter nos in puinciis ab em-
 ptionibus remouerēt: hęc Iudices: q̄ putabāt ereptionē esse, non emptionē: cū vēditori suo
 arbitrato vendere nō liceret. in prouinciis intelligebant, si is, q̄ esset cū imperio, ac potestate:
 qđ apud quęq; esset, emere vellet, idq; liceret: fore, vt i qđ q̄sq; vellet, siue esset venale, siue nō
 esset, quanti vellet, auferret. Dicit aliq; noli isto modo agere cū Verre, noli eius facta ad an-
 tiquę religionis rationē exqrere: concede vt impune emerit, modo vt bona ratiōe emerit, ni-
 hil ab inuito, nihil p̄ iniuriā, sic agā. Si qđ venale habuit Heius, si id quāti estimabat, tāti ven-
 didit, desino quarere cur emeris. Quid igit nobis faciundū est: nū argumētis vtendum in re
 eiusmodi: querēdū est t̄credo, Heius iste nū a alienū habuerit: nū auctione fecerit: si fecit: nū
 tāta difficultas eū rei nummarię tenuerit, tāta egestas, tāta vis oppresserit, vt sacrariū suum
 spoliaret: vt deos patrios vēderet: At hominē video auctione fecisse nullā, vēdidisse p̄ter fru-
 ctus suos nihil vnq; nō modo in are alieno nullo, sed in suis nūmis multos esse, ac semp fuis-
 se, si hęc cōtra, ac dico, essent oīa, tamen illū hęc, quę tot annos in familia, sacrarioq; maiorū
 fuissent, venditurū nō fuisse. Quid si magnitudine pecunię psuasum est ei: verisimile nō est,
 vt ille homo tā locuples, tā honestus, religioni suę, monumētisq; maiorū pecuniā antepone-
 ret. Sūt ista: verūtamen abducunt hoīes nōnunq; etiā ab institutis suis magnitudine pecunię:
 videamus quāta ista p̄cipia fuit, quę potuerit Heiū hominē maxime locupletē, minime aua-
 rū, ab humanitate, & pietate, ab religione deducere. Ita iussisti opinor ipsum in tabulas refer-
 re: hęc oīa signa Praxitelis, Myronis, Polycleti HS. VI. mil. Verrī vendita sint. Recita ex ta-
 bulis. Iuuat me, hęc p̄clara nomina artificū, quę isti ad cælū ferunt, Verris aestimatione sic
 cōcidisse. Cupidinē Praxitelis HS. MDC. profecto hinc natū est, malo emere, q̄ rogare. Dicit
 aliq; qđ: tu ista p̄ magno aestimas: ego vero ad meā rationē, vsūq; non aestimo, verūtamen a
 vobis ita arbitror spectari oportere, quanti hęc eorū iudicio, q̄ studiosi sunt harū rerū, aesti-
 ment: quanti venire soleāt, quāti hęc ipsa, si palā libereq; venirent, venire possent: deniq; ipse
 Verres quāti estimet. Nunq; em̄ si denariis quadringētis Cupidinē illū putasset, cōmisset, vt
 propter eū in sermonē hominū, atq; in tantā vituperationē veniret. Quis vestrū igit nescit,
 quanti hęc aestiment: in auctione signū æneū nō magnū HS. CXX. millibus venire nō vidē-
 mus: quid si velim noiare hoīes, q̄ aut nō minoris, aut etiā pluris emerēt, nōne possunt: Etem̄
 qui modus est in his rebus cupiditatis, idē est estimatiōis. Difficile est em̄ finē facere p̄cio, ni-
 si libidini feceris. Video igit Heiū, neq; volūrate, neq; difficultate aliqua tēporis, neq; magni-
 tudine pecunię adductū esse, vt hęc signa vēderet: teq; ista simulatione emptionis, vi, metu,
 imperio, fascibus, ab hoīe eo, quę vna cū ceteris sociis nō solū potestati ruę, sed etiā fidei po-
 pulus Ro. cōmiserat, eripuisse, atq; abstulisse. Quid mihi tā optandum Iudices potest esse in
 hoc crimine, q̄ vt hęc eadē dicat ipse Heius: nihil profecto, sed ne difficultia optemus. Heius
 est Mamertinus, Mamertina ciuitas istū publice cōmuni cōsilio sola laudat, omnibus ipse cę-
 teris Siculis odio est, ab his solis amatur. Eius aut legationis, quę ad istū laudandū missa est,
 princeps est Heius, etem̄ est primus ciuitatis. ne forte, dū publicis mādati seruiat, de priua-

Antiquū i
stitutū Ro.

Demortu⁹

cedo.

Malo eme
re q̄ roga-
re.

Signorū p̄
cia.

tis iniuriis reticeat. Hæc cum scirem, & cogitarem, commisi tamen me Iudices Heio, produxi eum prima actione: neq; id tamen villo periculo feci. Quid em̄ poterat Heius respondere, si esset improbus: si sui dissimilis: signa illa domi suæ esse: non apud Verrē: qui poterat quicq; eiusmodi dicere: vt homo turpissimus esset, impudentissimeq; mentiretur, hoc diceret, illa se habuisse venalia, eaq; sese quanti voluerit vendidisse. Homo domi suæ nobilissimus, q; vos de religione sua, ac dignitate vere existimare maxime vellet, primo dixit se istū publice laudare, q; sibi ita mandatū esset: deinde neq; se habuisse illa venalia, neq; vlla conditione, si vtrū vellet, liceret, adduci vnq; potuisse, vt venderet illa, quæ in sacrario fuissent a maioribus suis relicta, & tradita. Quid sedes Verres: quid expectas: quid te a Centuripina ciuitate, a Catinenfi, ab Halesina, Tyndaritana, Aetnensi, Agyrinensi ceterisq; Siciliæ ciuitatibus circūueniri, atq; opprimi dicis: tua te altera patria, quemadmodum dicere solebas, Messana circūuenit: tua in qua Messana tuorū adiutrix scelerū, libidinū testis, prædarū, ac furtorū receptrix. Adest em̄ vir amplissimus eius ciuitatis, legatus huiusce iudicii causa domo missus, princeps laudationis tuæ, qui te publice laudat: id enim mādaturū, atq; imperatum est: tametsi rogatus de Cybea tenetis memoria quid responderit, adificatam publicis operis publice coactis, eiq; edificandē publice Mamertinū Senatorem præfuisse. Idē ad vos priuatim Iudices ¶ confugit, vt ratur hac lege, qua iudiciū est, cōmuni arce sociorū, tametsi lex est de pecuniis repetundis, ille se negat pecuniā repetere, quā ereptā non tātōpere desiderat: sacra se maiorū suorū repetere abs te dicit, deos penates a te patrios reposcit. Ecquī pudor est: ecquæ religio Verres: ecq; merus: habitasti apud Heium Messanē: res illū diuinas apud eos deos in suo sacrario ppe quoti die facere vidisti. non mouetur pecunia, deniq; quæ ornamentū causa fuerunt, non regrit: habebat Caniphoras, deorū simulacra restitue, quæ quia dixit, quia tēpore dato modeste apud vos socius amicusq; populi Ro. questus est, q; religioni suæ nō modo in diis patriis repetūdis, sed etiā in ipso iureiurando, ac testimonio proximus fuit, hoīem missum ab isto scītore esse Messanā de legatis vnum, illū ipsum, qui nauī istius edificandē publice præfuit: qui a Senatu peteret, vt Heius ignominia afficeret. Homo amentissime qd putasti te impetraturū: quanti is a ciuibus suis fieret, quanti auctoritas eius haberetur, ignorabas: fac te impetrauisse, fac ali quid grauius in Heium statuisse Mamertinos, quantā putas auctoritatem laudationis eorū futuram, si in eum quem constat verum pro testimonio dixisse, pœnam cōstitueret. Tametsi quæ est ista laudatio: cū laudator interrogatus ledat necesse est. Quid isti laudatores tui, nō ne testes mei sunt: Heius est laudator, lasit grauiissime, producā ceteros: reticebunt, quæ poterunt, libenter: dicēt quæ necesse erit, gratis. negent isti onerariā nauē maximā edificatā esse Messanē: negent ei nauī faciundē Senatorem Mamertinū publice præfuisse: vtrū negent. Sūt etiā cetera, quæ modo integra reseruare volui: vt q̄minimū de illis tēpore ad meditandū, confirmandūq; periurium. hæc tibi laudatio procedat in numerū. hi te hoīes auctoritate sua subleuent, q; te neq; debent adiuuare, si possent: neq; possunt, si velint: quibus tu priuatim iniurias plurimas, contumeliasq; imposuisti: quo in oppido multas familias in perpetuū infames tuis stupris, flagitiisq; fecisti. At publice cōmodasti. nō sine magno quidē Reip. prouinciæq; Siciliæ detrimēto. Tritici modiu LX. millia empta populo Ro. dare debebāt, & solebāt. abs te solo remissum est. Resp. detrimētū fecit, q; p te imperii ius vna in ciuitate iminutū est. Siculi, q; hoc nō de summa frumētī detractū est, sed trālatū in Cēturipinos, & Halesinos immunes populos: & hoc plus impositū, q̄ ferre possent. Nauē imperare ex foedere debuisti, remisisti in triēniū. militē nullū vnq; poposcisti p tot annos, fecisti itē vtī p̄dones solent: qui cū cōmunes hostes sint oīm, tamē aliquos sibi instituūt amicos, qbus nō modo parcāt, verū etiā præda quos augeant: & eos maxime, q; habēt oppidū opportuno loco, quo sepe adeūdū sit nauibus, nōnū q; etiā necessario. Phaselis illa, quā cepit P. Seruilius, nō fuerat vrbs ante Cilicū, atq; prædonū. Lycii illam Græci hoīes incolebāt. sed q; erat eiusmodi loco, atq; ita piecta in altū, vt & ex euntēs e Sicilia p̄dones sæpe ad eā necessario deuenirent: & cū ex hisce se locis reciperēt, eodē deferrent: ascuerunt illud sibi oppidū piratæ, primo cōmercio, deinde etiā societate. Mamer tina ciuitas improba antea nō erat, etiā erat inimica improborū, quæ C. Catonis illius, q; Cōsul fuit, impedimenta retinuit. At cuius hoīs: clarissimi, potentissimiq; qui tamen, cum cōsul fuisset, condemnatus est. Ita C. Cato duorum hominū clarissimorū nepos, L. Pauli, & M. Catonis, P. Africani sororis fili: quo damnato, tū cū seuera iudicia fiebāt, HS. XVIII. mil libus lis estimata est. Huic Mamertini irati nō fuerunt, q; maiorē sumptū, q̄ quātī Catonis lis

¶ confugit.

A
p
pR
u
l
l
i
sA
p
p
m
aA
u
l
l
i
sA
u
l
l
i
sP
r
e
d
o
n
u
m
o
s.P
h
a
s
e
l
i
s.S
i
c
i
l
i
eC
o
n
s
u
l
i
s

Actio. VI.

estimata est, in Timarchidis prædiū sepe fecerūt. Verū hæc ciuitas isti prædoni, ac piratæ Sici-
 liæsi Phaselis fuit. huc oīa vndiq; deportabant: apud istos relinquebant: qđ celari oportuerat,
 habebant sepositū, ac reconditū: p istos, quę volebat, in nauē clā imponēda, occulte exportan-
 da curabat. Nauē deniq; maximā, quā onustā furtis in Italiā mitteret, apud istos faciendam,
 ædificandāq; curauit. Pro † hisce rebus, vacatio data est ab isto sumptus, laboris, militiæ, re-
 rū deniq; oīm, per trienniū soli nō modo in Siciliā, verū, vt opinio mea fert, his quidē tēpori-
 bus in oīm orbe terrarū, vacui, expertes, soluti, ac liberi fuerūt ab oīm sumptu, molestia, mu-
 nere. Hinc illa Verrea nata sunt. q̄ in conuiuiū Sextū Cominiū ptrahi iussit, in quē Scyphū
 de manu iacere conatus est: quē obtorta gula de cōuiuio in vincula, atq; in tenebras abripi
 iussit. Hinc illa crux, in quā ciuē Ro. iste multis inspectatib⁹ sustulit: quā nō ausus est vsq; de-
 figere, nisi apud eos, qbuscū oīa scelera sua, ac latrocinia cōmunicasset. Laudatū etiā vos quē
 q̄ venire audetis: qua auctoritate: vtrū quā apud Senatoriū ordinē: an quā apud populū Ro.
 habere debetis: Ecquę ciuitas est, nō modo in puinciis nostris, verū in vltimis nationib⁹, aut
 tā potēs, aut tā libera, aut etiā tā immanis, ac barbara: Rex deniq; ecquis est: q̄ Senatorē popu-
 li Ro. tecto, ac domo nō inuiter: qui honos nō hominī solū habet, sed primū populo Ro. cu-
 ius beneficio nōs in hūc ordinē venim⁹: deinde ordinis auctoritatē, quę nisi grauis erit apud
 socios, in exteris nationes vbi erit imperiū nomē, & dignitas: Mamertini me publice nō inui-
 tauerūt, me cū dico, leue est. Senatorē populi Ro. si non inuitauerūt, honorē debitū detraxe-
 rūt nō hominī, sed ordinī. Nā ipsi Tullio patebat dom⁹ locupletissima, & amplissima Cn. Pō-
 pei Basiliscī: quo, etiā si esset inuitatus a vobis, tamen diuertisset. Erat etiā, Percenniorū, qui
 nunc itē Pompei sunt, domus honestissima, qua L. frater meus, summa illorū volūate diuer-
 tit. Senator populi Ro. qđ in vobis fuit, in vestro oppido iacuit, & pnoctauit in publico, nul-
 la hoc alia ciuitas vnq; cōmisit. Amicū em̄ nostrū in iudiciū vocabas. tu quid ego priuatim
 negotiū gerā, interpretabere, in minuendo honore Senatorio: Verū hæc tū queremur, si quid
 de vobis p eū ordinē agatur, qui ordo a vobis adhuc solis cōtemptus est. in populi Ro. qui-
 dē cōspectū, quo ore vos cōmisistis: nec prius illā crucē, quę etiā nunc ciuis Ro. sanguine re-
 dundat, quę fixa est ad portū, vrbemq; vestram, reuellistis, neq; in profundū abiicistis, locūq;
 illū oēm expiastis, q̄ Romā, atq; in horū conuentū adiretis: In Mamertinorū solo effoederato
 atq; pacato monimētū istius crudelitatis constitutū est. Vestra ne vrbs electa est, ad quā cū
 adirent ex Italia, crucē ciuis Romani prius, q̄ quenq; amicū viderēt populi Romani: quā vos
 Rhegynis, quorū ciuitati inuidetis, itē incolis vestris, ciuib⁹ Ro. ostēdere soletis: quo minus
 sibi arrogēt, minusq; vos despiciāt, cū videant ius ciuitatis, illo supplicio esse mactatū. Ve-
 rū hæc emisse te iucis, quid illa Attalica, tota Siciliā nominata, ab eodē Heio peripetasmata
 emere oblitus es: Licuit eodē modo, vt signa. Quid em̄ actū est: an literis ppercisti: Verū ho-
 minē amētē hoc fugit, min⁹ clarū putauit fore, qđ de armario, q̄ qđ de sacrario esset ablatū.
 At quomodo abstulit: non possum dicere planius, q̄ ipse apud vos dixit Heius. Cū quēsissem
 nunqd aliud de bonis eius puenisset ad Verrē: respōdit istū ad se misisse, vt sibi mitteret Agri-
 gētū peripetasmata, quāsiui an misisset: respondit id qđ necesse erat, scilicet dicto audientē fu-
 isse Prætoris: misisse, rogauī puenissent ne Agrigentū: dixit, puenisse, quemadmodū reuer-
 tissent: negauit adhuc reuertisse, risus populi, atq; † admurmuratio oīm facta est. Hic tibi in-
 mentē non venit, iubere vt hæc quoq; referret HS. D. se tibi vendidisse, metuisti ne as alienū
 tibi cresceret, si HS. VI. millibus D. tibi constarent ea, quæ tu facile posses vendere HS. CC.
 millibus, fuit tāri mihi crede: haberes qđ defenderes: nemo quēreret quāti illa res esset, si mo-
 do te posses docere emisse: facile cui velles tuā causam, & factū pbares. Nūc de Peripetasma-
 tis quēadmodū te expedias nō habes. Quid: a Philarcho Ceturipino hoīe locupletē, ac nobi-
 li Phaleras pulcherrime factas, quę Regis Hieronis fuisse dicunt, vtrū tādē abstulisti: an emi-
 sti: Sicilię qđem cū essem, sic a Ceturipinis, sic a cæteris audiebā: nō em̄ parū res erat clara, tā-
 te has phaleras a Philarcho Centuripino abstulisse dicebant, q̄ alias item nobiles, ab Aristo
 Panormitano: q̄ tertias a Cratippo Tyndaritano. Etem si Philarchus vēdidisset: nō ei, postea
 q̄ reus factus es, redditurum te promisisses. Quod qa vidisti plures scire, cogitasti si ei reddi-
 disset, te minus inuidiē habiturum, rem nihilominus testatā futurā, nō reddidisti, dixit Phi-
 larchus p testimonio: se, q̄ nosset tuum istum morbū, vt amici tui appellāt, studium: cupis-
 se te celasse de Phaleris: cū abs te appellatus esset, negasse habere sese: apud aliū quoq; eas ha-
 buisse depositas, nequa inuenirentur: tuā tantā fuisse sagacitatē, vt eas per illū ipsum inspi-

† istis.

Antiposa
phora.

Reuellistis

Attalica
Peripetasma-
mata.

Audietē di-
cto.

† admira-
tio.

Sicilię es-
sem.

Cupisse te
celasse.

ceres, vbi erant depositę: tū se deprehensum negare nō potuisse, ita ab se inuito ablatas Phaleras gratis. Iam vt hæc omnia reperire, ac pscrutari solitus sit Iudices, est opere precii cognoscere. Cybirate sunt fratres qdam, Tleopolemus, & Hiero: quorum alterum fingere opinor e cęra solitum esse, alterum esse pictorem. hosce opinor Cybire, cum in suspicionem venissent suis ciuibus, fanum expilasse Apollinis, veritos pœnam iudicii, ac legis, domo profugisse. q̄ Verrę artificii sui cupidū cognouerant tum, cum iste, id qđ ex testibus didicistis, Cybirā cū inanibus syngraphis venerat, domo pfugientes, ad eum se exules, cū iste esset in Asia, contulerunt. habuit secū eos ab illo tempore, & in legationis pradis, atq; furtis multū illorū opera, consilioq; vsus est. Hi sunt illi, quibus in tabulis retulit sese Q. Tadius dedisse iussu istius gręcis pictoribus. Eos iam bene cognitos, & re probatos secū in Siciliā duxit. quo posteaq; venerunt. mirandū in modū canes venaticos diceret: ita odorabantur omnia, & peruestigabāt, vt vbi quicqđ esset, aliqua ratione inuenirent. Aliud minitendo, aliud pollicendo, aliud p ser uos, aliud p liberos, p amicū aliud, aliud per inimicū inueniebant. quicqđ illis placuerat, pdē dū erat. Nihil aliud optabant, quorū poscebatur argētū, nisi vt Hieronī & Tlepolemo displiceret. Vere mehercules hoc Iudices dicam. Memini Pāphilum Lilybetanū hospitem meum, & amicū, nobilē hominē, mihi narrare: cum iste ab sese Hydriā Boetī manu factam, pęcclaro opere, & grādī pondere, per potestatē abstulisset, se sane tristē, & conturbatum domum reuertisse, q̄ vas eiusmodi, qđ sibi a matre, & maioribus esset relicū, quo solitus esset vtī ad festos dies, ad hospitū aduentum, a se esset ablatū. Cum sederē, inquit, domi tristis, accurrit Venerius, iubet me scyphos sigillatos ad pęclorem statim afferre. Permotus sum inqt, binos habebam, iubeo promi vtrosq; ne qđ plus mali nasceret, & mecum ad Pręclores domū ferri. Eo cū venio, Pręclor quiescebat: fratres illi Cybirate inambulabant. qui simul vt me viderūt, vbi sunt Pamphile inquit scyphi: ostendo tristis. laudant, incipio queri, me nihil habiturū, qđ alicuius esset precii, si etiā scyphi essent ablati. tum illi, vbi me conturbatū vidēt: quid vīs nobis dare, isti ne auferant abs te: ne multa, HS. M. me inquit dixi daturū. vocat interea Pręclor, scyphos poscit. tum illos cępisse Pręclori dicere, putasse se, id qđ audissent, alicui? precii scyphos esse Pamphili: luteum negotiū esse, non dignum, qđ in suo argento Verres haberet. ait ille idē sibi videri. ita Pamphilus scyphos optimos aufert. Et mehercules ego antea, tametsi hoc nescio qđ nugatorium sciebam esse, ista intelligere, tamen mirari solebam, istum in his ipsis rebus aliqū sensum habere, quem scirē nulla in re quicq; simile hoīs habere. Tū primū intellexi ad eam rem istos fratres Cybirates fuisse, vt iste in furando manibus suis, oculis illorum vteretur. At ita studiosus est huius pęcclarę existimationis, vt putetur in hisce rebus intelligens esse, vt nuper (videte hoīs amentiam) posteaq; est comprehenditatus, cum iam pro damnato, mortuoq; esset. ludis Circęsibus mane apud L. Sisennā virum primariū, cum essent triclinia strata, argentūq; expositū in ædibus, cum pro dignitate L. Sisennę domus esset plena hominū honestorum, accesserit ad argentū, contemplari vnūquodq; otiose, & considerare cęperit. Mirari stultitiā aliī, qđ in ipso iudicio eius ipsius cupiditatis, cuius insimularetur, suspicionē auget. aliī amentia: cui cōperendinatio, cū tā multi testes dixissent, qđ illorū veniret in mentē. Pueri autē Sisennę, credo qđ audiissent, quę in istum testimonia essent dicta, oculos de isto nusq; deicere, neq; ab argento digitum discedere. Est boni iudicis, paruis ex rebus coniecturā facere vnusquisq; & cupiditatis, & incontinentię. qđ reus lege, & reus cōperendinatus, re, & opinione hoīm pene damnatus, temperare nō potuerit maximo conuentu, quin L. Sisennę argentū tractaret, & consideraret: hūc in puincia Pręclore quisq; putabit a Siculoq; argēto cupiditatē, aut manus abstinere potuisse! Verū vtī Lilybetū, vnde digressa est, oratio reuertat, Diocles est Pāphili gener illius, a quo Hydriā ablata est, Popillius cognomine, ab hoc abaci vasa omnia, vt exposita fuerāt, abstulit. dicat se emisse. etem hic propter magnitudinē furti sunt, vt opinor, literę factę. iussit Timarchidē estimare argētū, quomodo qui vnq; tenuissime, in donatione hīstrionū aestimauit. Tametsi iādudū erro, qđ tam multa de tuis emptionibus verba faciā, & querā, vtrū emeris, & quomodo, & quātī emeris, qđ verbo trāsigere possum. Ede mihi scriptū, qđ argēti in puincia Sicilia pararis, vnde qđq; aut quātī emeris, quid sit: qđ nō debebā ego abs te has literas poscere, me em tabulas tuas habere, & proferre oportebat. Verū negas te horū annorū aliquot cōfecisse. Cōpone hoc qđ postulo de argento, de reliquo videro. Nec scriptū habeo, nec possum edere. Quid futurū igitur est: qđ existimas hosce iudices facere posse! domus plena signorū pulcherrimorū iam etiam ante Pręc-

Cybirate
fratres,

Mehercules.

Ad domū
Pręclores,Iudicis of-
ficium.Cōperendi-
natus reus

Actio. VI.

turā, multa ad villas tuas posita, apud amicos multa deposita, multa aliis data, atq; donata: tabule nullū indicant emptū: omne argētū ablatū ex Sicilia est: nihil cuiq; qd suū dici vellet, relictū. fingit improba defensio, Prætorē omne id argētū coemisse, tamē id ipsum tabulis demonstrari nō potest: si quas tabulas proferas, in his, quę habes, quomodo habeas, scriptū non est. horum autē tēporū, cū te plurimas res emisse dicas, tabulas omnino nullas proferas, nōne te, & platis, & nō platis tabulis condemnari necesse est: Tu a M. Celiō egre Ro. lectissimo adolescentente, quę voluisti vasa argētea Lilybēi abstulisti: tu P. Cacurii prōptissimi hoīs, & experientis, & in primis gratiosi, supellectilē oēm auferre non dubitasti: tu maximā, & pulcherrimam mensam citreā a Q. Lutadio Diodoro, qui Q. Catuli beneficio a L. Sylla ciuis Ro. factus est, omnibus scientibus Lilybēi abstulisti. Non tibi obiciō, q̄ hominē dignissimū tuis moribus, Apolloniū Niconis filiū Drepanitanū, q̄ nūc A. Clodius vocat, omni argēto optime factō spoliasti, ac depeculatus es. taceo. Nō em̄ putat ille sibi iniuriā factā: propterea q̄ hominē iā perditō, & collū in laqueū inferentī, subuenisti, cū pupillis Drepanitanis bona patria erepta, cū illo partitus es. Gaudeo etiā si qd ab illo abstulisti, & abs te nihil rectius factū esse dico. a Lilybone vero Lilyberano primo hoīe, apud quē diuersatus es, Apollinis signū ablatū certe esse non oportuit. At dices te emisse. scio. HS. M. ita opinor, scio inquā. proferā literas, & tamē id factū non oportuit. A pupillo Heio, cui Marcellus tutor est, a quo pecuniā grandē eripueras, Scaphia cū Emblematis Lilybēi vtrū empta esse dicis: an cōfiteris erepta? Sed qd ego istius in eiufmodi rebus mediocres iniurias colligo: quę tantūmodo in furtis istius, & damnis eorū, a quibus auferbat, versata esse videant: accipite si vultis Iudices rē eiufmodi: vt amentia singularē, vt furorē iā nō cupiditatē eius p̄spicere possitis. Melitenis Diodorus est, q̄ apud vos antea testimoniū dixit. is Lilybēi multos iam annos habitat, homo & domi nobilis, & apud eos, quo se contulit, p̄pter virtutē splēdidus, & gratiosus. de hoc Verri dicis, habere eū per bona toreumata. in his pocula duo qdā, quę Heraclea nominant, Mētoris manu summo artificio facta. Qd vbi iste audiuit, sic cupiditate inflāmatu est, nō solū inspiciūdī, verū etiam auferendī, vt Diodorū ad se vocaret, ac posceret. ille, qui illa nō inuitus haberet, respōdit se Lilybēi nō habere: Melitē apud quendā p̄pinquū suū religisse. Tū iste cōtinuo mittit homines certos Melitā, scribit ad quosdā Melitēses, vt ea vasa p̄quirant: rogat Diodorū, vt ad illū suū p̄pinquū det literas, nihil ei longius videbat, q̄ dū illud videret argētū. Diodorus homo frugi, ac diligens, q̄ sua seruare vellet, p̄pinquo suo scribit, vt iis, q̄ a Verre venissent, responderet, illud argētū se paucis illis diebus misisse Lilybēū. ipse interea recedit. abesse ab domo paulisper maluit, q̄ p̄sens illud optime factū argētū amittere. Qd vbi audiuit iste, vsq; eo est cōmotus, vt sine ylla dubitatione insanite omnibus, ac furere videret, quia non potuerat argētū eripere. Ipse a Diodoro erepta sibi vasa optime facta dicebat: minitari absentī Diodoro, vociferare palā, lachrymas interdū vix tenere. Eriphylā accepimus in fabulis ea cupiditate: vt, cū vidisset monile, vt opinor, ex auro, & gemis, pulchritudine eius incensa salutē viri p̄deret. Similis isti? cupiditas, hoc etiā acrior, atq; infanior, q̄ illa cupiebat id, qd viderat: huius libidines non solū oculis, sed etiā auribus excitabant. congrū Diodorū tota prouincia iubet. ille ex Sicilia castra iā mouerat, & vasa collegerat. Homo, vt aliquo modo illū in puincia reuocaret, hęc excogitauit rationē: si hęc ratio potius, q̄ amentia nominanda est. apponit de suis canibus quendā, qui dicat se Diodorum Melitēsem rei capitalis reum velle facere. Primo mirum omnibus videri, Diodorum reum, hominē quietissimū, ab omni nō modo facinore, verum minimi errati suspitione remotissimum. Deinde esse p̄spicuum: fieri oīa illa, propter argētū. Iste non dubitat, iubere nomen deferrī. & tum primū opinor istū absentis nomē recepisse. Reclamat Sicilia tota, propter cælati argenti cupiditatem, reos fieri rerū capitaliū: neq; solū presentes reos fieri, sed etiā absentes. Diodorus Romę sordidatus circū patrones, atq; hospites cursare, rē omnib; narrare. literę mittunt istī a patre vehemētes, ab amicis itē, videret quid ageret, de Diodoro quo progredere: rem clarā esse, & inuidiosam: infamire hominē, periturū hoc vno crimine, nisi cauisset. Iste etiā tū patrē, si non in parētis, at in hominū numero putabat: ad iudiciū nondū se satis instruxerat: primus annus erat prouincie: nō, vt in Sthenio, iā refertus pecunia. itaq; furor eius paululū nō pudore, sed metu, ac timore repressus est. cōdēnare Diodorū nō audet, absentē de reis eximit. Diodor; interea Prætorē isto p̄pe trienniū puincia, domoq; caruit, ceteri nō solū Siculi, sed etiā ciues Ro. hoc statuerāt: qm̄ iste rātū cupiditate p̄gredere, nihil eē, qd qsq; putaret se, qd isti paulo magis pla-

Factū non oportuit. Scaphia.

Toreuma. Heraclea pocula.

Eriphyle.

Vasa collegerat.

Eximit de reis.

ceret, conseruare, aut domi retinere posse. Postea vero quod intellexerunt, isti viri forte que summe puincia expectabat, Q. Arrius non succedere, statuerunt se nihil tam clausum, neque tam reconditum posse habere, quod non istius cupiditati apertissimum, promptissimumque esset. Tu iste ab Equite Romano splendido, & gratioso Cn. Calidio, cuius filium sciebat Senatorem populi Romani & Iudicem esse, equuleos argenteos nobiles, qui Q. Maximus fuerat, aufert, imprudens huc incidit Iudices, emit enim, non abstulit, nollem dixisse, iactabit se, & his equabit equuleis, emit, pecuniam solui, credo, etiam tabule proferent, est tamen, cedo tabulas, dilue sane crimen hoc Calidianum, dum ego tabulas aspiciere possim. Veritatem quod erat, quod Calidius Rome quereret, se cum tot annos in Sicilia negotiaret, abs te solo ita esse correptum, ita despectum, ut etiam cum ceteris Siculis dispoliare, si emerat, quod erat, quod confirmabat, se abs te argentum esse petiturum, si tibi sua voluntate vendiderat, tu porro posses facere ut Cn. Calidio non redderes: proferim cum is L. Sisenna defensore tuo, tam familiariter vteret, & cum ceteris familiaribus Sisennae reddidisses, Denique non opinor negaturum esse te, homini honesto, sed non gratiosiori quam Cn. Calidius est, L. Cordio argentum pro Potamone amicum tuum reddidisse, qui quidem ceterorum causam apud te difficiliorem fecit. Nam cum te compluribus confirmasses redditurum: posteaquam Cordius pro testimonio dixit te sibi reddidisse, sine reddendi fecisti: quod intellexisti te preda de manibus amissa, testimonium tamen effugere non posse. Cn. Calidio equiti Romano, per oes protores licuit argentum habere bene factum: licuit posse domesticis copiis, cum magistratum, aut aliquem superiorum inuississet, ornare, & apparare conuiuium, multi domi Cn. Calidii cum imperio, ac potestate fuerunt, nemo inuentus est tam amens, qui illud argentum tam preclarum, ac tam nobile eriperet: nemo tam audax, qui posceret: nemo tam impudens, qui postularet ut venderet. Superbum est enim Iudices, & non ferendum, dicere Praetorem in puincia homini honesto, locu plerumque splendido: vende mihi vasa celata, hoc est enim dicere, non es dignus tu, qui habeas, quae tam bene facta sint: meae dignitatis ista sunt, Tu dignior Verres, quam Calidius: qui, ut non conferam vitam, atque existimationem tuam, cum illius: neque enim est conferenda: hoc ipsum conferam: quo tu te superiorem fingis, quod HS. LXXX. millia diuisoribus, ut Praetor renunciare dedisti: trecenta accusatori, ne tibi odiosus esset: ea re contemnis Equestrem ordinem, ac despicias: ea re indignum tibi visum est, quicquam, quod tibi placeret, Calidium potius habere, quam te: iactat se iadudum de Calidio, narrat omnibus se emisse. Num etiam de L. Papyrio viro primario, locuplete, honestoque Equite Romano thuribulum emisit: qui pro testimonio dixit: te, cum inspiciendum poposcisses, auulso Emblemate remisisse: ut intelligatis, in homine intelligentiam esse, non auaritia: artificium cupidum, non argenti fuisse se. Nec solum in Papyrio fuit hac abstinentia, tenuit hoc institutum in thuribulis omnibus, quae cumque in Sicilia fuerunt. Incredibile est autem quod multa, & quod preclara fuerunt. Credo tamen, cum Sicilia florebat opibus, & copiis, magna artificia fuisse in ea insula. Nam domus erat ante istum Praetorem nulla paulo locupletior, qua in domo haec non essent, etiam si preterea nihil esset argenti: patella gradis, cum sigillis, simulacris deorum, patera, qua mulieres ad res diuinas vterent, thuribulum. Haec autem omnia antiquo opere, & summo artificio facta: ut hoc liceret suspicari, fuisse aliquando apud Siculos per equa proportione cetera: sed quibus multa fortuna ademisset, tamen apud eos remansisse ea, quae religio retinisset. Dixi Iudices, multa fuisse fere apud Siculos oes: ego idem confirmo, nunc ne vnum quidem esse. Quid hoc est: quod monstrum: quod prodigium in puincia misum? nonne vobis id egisse videtur, ut non vnus libidine, non suos oculos, sed omnem auarissimorum insaniam, cum Roma reuertisset, expleret: quod simul atque in oppidum quoppia venerat, immittebant illi cotinuo Cybiritici canes, quod inuestigabant, & perscrutabant omnia. si quod erat grande vas, & maius opus inuentum, leti auferebant. si minus eiusmodi quippiam venari poterat, illa quidem certe pro lepisculis capiebant: patellam, pateram, thuribula. Hic quos putatis fletus mulierum: quas lamentationes fieri solitas esse in hisce rebus: quae forsitan vobis paruere esse videantur. sed magnum & acerbum dolorem commouent, mulierculis proferim: cum eripiunt e manibus ea, quibus ad res diuinas uti consueverunt: quae a suis acceperunt: quae in familia semper fuerunt. Hic nolite expectare dum ego hoc crimem agam ostentatim, ab Aeschilo Tindaritano istum pateram abstulisse, a Thrasone item Tindaritano patellam, a Nymphodoro Agrigentino thuribulum, cum testes ex Sicilia dabo, quae volet eligat, quae ego interrogem de patellis, pateris, thuribulis: non modo oppidum nullum: nulla domus paulo locupletior expers huius iniuria reperiet. Qui cum in conuiuium venisset: si quicquam celati aspexerat, manum abstinere Iudices non poterat. Cn. Pompeius est Philo, qui fuit Tindaritanus, is coenam istum dabat apud villam in Tindaritano. fecit quod Siculi non audebant. Ille ciuis Romae quod erat, impunius id se facturum putauit, apposuit patellam, in qua sigilla

Thuribulum.

Cybiritici canes.

V

†

Impunius.

Actio. VI.

la erat egregia. Iste continuo ut vidit, non dubitavit illud insigne penatium, hospitaliumque deorum, ex hospitali mensa tollere. sed tamen, quod antea de istius abstinencia dixerat, sigillis auulsis reliquum argentum sine ulla auaritia reddidit. Quid? Eupolemo Calactino homini nobili, Lucullorum hospitalium, ac familiarium, quod nunc apud exercitum cum L. Lucullo est, non idem fecit: cenabat apud eum. argentum illi ceterum purum apposerat, ne purus ipse relinqueret: duo pocula non magna, veritamen cum Emblematis. hic quasi festiuius Acroama, ne sine corollario de conuiuio discederet, ibidem contra. Acroama non. neque opus est, nec fieri villo modo potest. tantummodo vniuscuiusque de varia improbitate generis indicia apud vos, & exempla profero. Neque enim ita se gessit in his rebus, tanquam ratione aliquando esset redditurus: sed profus ita, quasi aut reus nunquam esset futurus: aut quo plura abstulisset, eo minore periculo in iudicium esset venturus. qui haec quae dico iam, non occulte, non amari- cos, atque interpretes, sed palam de loco superiore ageret, pro imperio, & potestate. Catinam cum venisset, oppidum locuples, honestum, copiosum, Dionysiarum ad se Pardiorum, hoc est summum magistratum vocari iubet. ei palam imperat, ut omne argentum, quod apud quemque esset Catinae, congruenter curaret, & ad se transferendum. Philarchum Centuripinum primum hominem generis, virtute, pecunia, non hoc idem iuratum dicere audistis: sibi istum negotium dedisse, atque imperauisse, ut Centuripis, in ciuitate totius Siciliae multo maxima, omne argentum congreteret, & ad se comportari iuberet. Agyrion similiter istius imperio vasa Corinthia pro Apollodorum, quae teste audistis, Syracusas deportata sunt. Illa vero optima est, quae cum ad Haluntium venisset Praetor laboriosus, & diligens, ipse in oppidum accedere noluit, quod erat difficili ascensu, atque arduo: Artagathum Haluntinum, hominem non solum domi suae, sed tota Sicilia in primis nobile, vocari iussit. ei negotium dedit, ut quicquid Haluntium esset argenti caelati, aut si quod etiam Corinthiorum, ut omne statim ad mare ex oppido deportaret. Ascendit in oppidum Artagathus, homo nobilis, quae suis & amari, & diligere vellet: ferebat grauius, illam sibi ab isto puincia datam, nec quod faceret, habebat. Pronunciat quod sibi imperatum est: iubet omnes proferre, quae haberent. metus erat summus. Ipse enim tyrannus non discedebat longius: Artagathum, & argentum in lectica cubas, ad mare infra oppidum expectabat. Quem concursum factum in oppido putatis: quae clamorem: quae porro fletum mulierum: quae videret, equum Troianum introductum: urbem captam esse, diceret. efferris sine Thecis vasa, extorqueri alia de manibus mulierum, effringi multorum fores, reuelli claustra. Quid enim putatis: scuta siquando congrunt a priuatis in bello, ac tumultu, tamen homines inuicti dant, etsi ad salutem communem dari sentiunt: ne quem putatis sine maximo dolore argentum caelatum domo, quod alter eriperet, protulisse. omnia deferunt. Cybirationes fratres vocant, pauca improbat, quae probarant, iis cruste, aut Emblemata detrahebantur. Sic Haluntini excussis delictis, cum argento puro domum reuerterunt. Quod vniuersi Iudices huiusce modi euerriculum in illa puincia fuit: auertere aliquid de publico quod obscurissime pro magistratum solebant. etiam aliquid de priuato nonnunquam occulte auferabant. & illi tamen condemnabant. & si quis ris ut ipse de me detraham, illos ego accusatores puto fuisse, quod hominum hominum furta odore, aut aliquid leuiter pro vestigio, prosequerent. Nam nos quod quod facimus in Verre, quae in luto voluta- tum totius corporis vestigiis inuenimus: permagnus est in eum dicere aliquid: quod praeteriens, lectica paulisper deposita, non pro praestigia, sed palam pro potestate, vno imperio ostiatim totum oppidum copularit. Attamen ut possit se dicere emisit, Artagatho imperat, ut aliquid illis, quorum argentum fuerat, nummorum dicitis causa daret. inuenit Artagathus paucos qui vellent accipere. his dedit. eos nummos tamen iste Artagatho non reddidit. voluit Romam petere Artagathus: Cn. Letulum Marcellinum dissuasit: sicut ipsum dicere audistis. atque hac tota de re audistis Artagathi, & Letuli testimonium. Et ne forte hominem existimetis hanc tantam vim Emblematum sine causa coactum uare voluisse, videte quantum vos, quantum existimationem populi Romani, quantum leges, & iudicia, quantum testes Siculos, negotiatoresque fecerit. Postea quantum tantam multitudinem collegerat Emblematum, ut ne vnum quod cuique reliquisset, instituit officinam Syracusis, in Regiam maximam, palam artifices omnes, caelatores, ac vasculares conuocari iubet, & ipse suos complures habebat. Eo conducit magnam hominum multitudinem. menses octo continuos opus his non defuit, cum vas nullum fieret nisi aureum. Tum illa, ex patellis, & thuribus quae vellerat, ita scite in aureis poculis illigabat, ita apte in scyphis aureis includebat, ut ea ad illam rem nata esse diceret. Ipse tamen Praetor, quod sua vigilantia pacem in Sicilia dicit fuisse, in hac officina maiorem partem diei cum tunica et pulla sedere solebat, & pallio. Haec ego Iudices non audeo proferre, nisi vererem ne forte plura de isto ab aliis in sermone, quam a me in iudicio audisse vos diceretis. Quis enim est, qui de hac officina, qui de

vasis aureis, qui de istius pallio, pulla non audierit! Quæ voles de conuentu Syracusanorum virum bonum nominato, producã, nemo erit quin hoc se aut vidisse, aut audisse dicat. O tẽpo-
 ra, O mores, nihil nimitum verus proferã. Sũt vestrum aliquamulti, qui L. Pisonẽ cognouerunt, ¶ q̄multi.
 huius L. Pisonis, qui Prator fuit, patrem, is cũ esset in Hispania Prator, qua in prouincia oc-
 cisus est, nescio quo pacto dũ armis exercebat, annulus aureus, quem habebat, fractus est, & cõ-
 minutus, cum vellet sibi annulum facere, aurificem iussit vocari in foro, ad fellã, Cordubẽ, & ei Aurifex,
 palã appendit aurũ, hominẽ in foro fellã iubet ponere, & facere annulum omnibus presentibus. Ni-
 mium fortasse dicet aliquis hunc diligentẽ, haftenus reprehẽdat si quis volet, nihil amplius, ve-
 rum fuit ei concedendũ. Filius enim L. Pisonis erat eius, qui primus de pecuniis repetundis legẽ
 tulit, Ridiculũ est nunc de Verre me dicere, cũ de Pisonẽ Frugi dixerim, verũtamẽ quãtum Abaci,
 interet, videte. Iste cum aliquot Abacorum faceret vasa aurea, non laborauit, quin non modo
 in Sicilia, verũ etiã Romã in iudicio audiret. Ille in auri semuncia totam Hispaniã scire vo-
 luit, vnde Pratori annulus fieret. Nimitum vt hic nomen suũ cõprobauit: sic ille cognomen.
 Nullo modo possum omnia istius facta aut memoriã consequi, aut oratione complecti, gene-
 ra ipsa cupio breuiter attingere: vt hoc modo me cõmonuit Pisonis annulus qd̄ totũ efflu-
 xerat. Q̄ multis istũ putatis hominibus honestis, de digitis annulos aureos abstulisse: nunq̄
 dubitauit, quotiescunq; alicuius aut gemma, aut annulo delectatus est. Incredibile rem dicã,
 sed tam claram, vt ipsum negaturũ nõ arbitrer. Cũ Valentio eius interpreti epistola Agrigẽ-
 to allata esset, casu signũ iste animaduertit in cretula: placuit ei, exquisiuit vnde esset episto- Cretula,
 la, respondit Agrigento, iste literas ad quos solebat, misit: vt is annulus ad se primo quoq; tẽ-
 pore afferretur, ita literis istius, patrifamilias L. Titio cuidam, citiũ Ro. annulus de digito de-
 tractus est. Illa vero eius cupiditas incredibile est, nam vt in singula conclauia, quẽ iste non
 modo Romã, sed omnibus in villis habet, tricenos lectos optime stratos cum ceteris orna-
 mentis conuiuii quæreret, nimitum multa comparare videretur. Nulla domus in Sicilia lo-
 cuples fuit, vbi iste non textrinam instituerit. Mulier est Segestana per diues, & nobilis Lamia
 nomine, per trienniũ isti plena domo telarũ, stragulam vestẽ cõfecit, nihil Conchylio tinctum.
 Attalus homo pecuniosus, nec vulgo Lilybei, Critolaus Enne, Syracusis Aeschrio, Cleome-
 nes, Theomnastus, Pelori Archonides, Megistus, vox me citiũ defecerit q̄ nomina. Ipse dabat
 purpurã tantũ, amici operas, credo, iam em̄ nõ libet omnia criminari, quasi vero hoc mihi nõ
 satis sit ad crimẽ, habuisse tã multũ, qd̄ daret, voluisse deportare tã multa, hoc deniq; qd̄ cõ-
 cedit, amicorum operis esse in huiuscemodi rebus vsũ. Iam vero lectos aratos, & candelabra
 enea, nõ cui p̄ter istũ Syracusis per trieniũ facta esse existimatis: Enebat credo, sed tantũ vos
 certiores iudices facio: quid iste in puincia Prator egerit, ne cui forte nimitum negligens fuisse
 videat, neq; se satis, cũ potestati habuerit, instruxisse, & ornasse. Venio nũc nõ iã ad furtũ,
 nõ ad auaritiã, nõ ad cupiditatẽ, sed ad eiusmodi facinũ, in quo oĩa nefaria cõtineri mihi, at
 q̄ inesse videãt: i quo dii imortales violati: existimatio, atq; auctoritas noĩs Po. Ro. iminuta:
 hospitium spoliatum, ac pditũ: ab alienati scelere isti a nobis oēs reges amicissimi, nationesq; q̄
 in eorũ regno, ac ditioe sunt. Nã reges Syriẽ regis Antiochi filios pueros scitis Romẽ nup
 fuisse: q̄ venerãt nõ p̄pter Syriẽ regnũ, nã id sine cõtrouersia obtinebãt, vt a patre, & a maio-
 rib; acceperãt, sed regnũ Aegypti ad se, & ad Selinẽ matrẽ suã ptinere arbitrabãt. Hi postq̄
 tẽporib; Populi Ro. exclusi, p̄ Senatũ agere, q̄ voluerãt, nõ potuerũt, i Syriã in regnũ patriũ
 p̄fecti sunt. Eorũ alter, q̄ Antioch; vocat, iter p̄ Siciliã facere voluit, itaq; isto Pratore venit
 Syracusas. Hic Verres hereditatẽ sibi venisse arbitratus est, q̄ in eius regnũ, ac manus vene-
 rat iste: & audierat multa secũ p̄clara habere, & suspicabat, mittit homini munera satis large:
 hæc ad vsũ domesticũ, vini, olei, qd̄ visum erat: etiã tritici, qd̄ satis esset, de his decumis, de
 inde ipsum Regẽ ad cenã vocauit, exornat ample, magnificeq; tricliniũ: exponit ea, qb; abũ-
 dabat, plurima, ac pulcherrima vasa argẽtea, nãq; hæc aurea nõdũ fecerat, omnibus curat re-
 bus instructũ, & paratũ sit cõuiuiũ. Quid multa: rex ita discessit, vt & istũ diligenter ornatũ,
 & se honorifice acceptũ arbitraret. Vocat ad cenã deinde ipse Pratorẽ, exponit suas copias
 oēs, multũ argẽtũ, nõ pauca etiã pocula ex auro, q̄ vt mos est regius, & maxime in Syriã, gẽ-
 mis erãt distincta clarissimis. Erat etiã vas vinarium ex vna gẽma p̄grandi, trulla excauata, cũ
 manubrio aureo, de qua credo satis idoneũ, satis graue testẽ Q. Minuriũ dicere audistis. Iste
 vnũquodq; vas in manũ fumere, laudare, mirari. Rex gaudere Pratori satis iucundũ, & gratũ il-
 lud eẽ cõuiuiũ. Posteaq; inde discessum est, cogitare iste nihil aliud, q̄ id qd̄ ipa res declarauit,

Actio. VI.

Trulla gemmea.

nisi quemadmodum Regem ex provincia spoliatum, expilatumque dimitteret. Mittit rogatum vasa ea, que pulcherrima apud illum viderat: ait se suis celatoribus velle ostendere. Rex, qui istum non nosset, si ne ulla suspitione, liberrime dedit. Mittit etiam trullam gemmeam rogatum, velle eam se diligenter considerare. ea quoque ei mittitur. Nunc reliquum Iudices attendite, de quo & vos audistis, & populus Romanus non nunc primum audiet, & in exteris nationibus ad ultimas terras peruagatum est. Candelabrum & gemmis clarissimis, & opera mirabili perfectum, Reges hi, quos dico, Romam cum attulissent, ut in Capitolio poneret, quod nondum etiam perfectum templum offenderat, neque ponere, neque vulgo ostendere, ac perferre voluerunt, ut & magnificentius videret, cum suo tempore in cella Iouis optimi Maximi poneret: & clarius, cum pulchritudo eius recens ad oculos hominum, atque integra perueniret. Statuerunt id secum in Syria reportare: ut, cum audissent simulacrum Iouis optimi Maximi dedicatum, legatos mitterent, qui cum ceteris rebus illud quoque eximium, atque publicum donum in Capitolium afferret. Peruenit res ad istius aures nescio quomodo. Nam Rex id celatum voluerat, non quo quicquam metueret, aut suspicaretur, sed ut ne multi illud ante perciperent oculis, quam populus Romanus. Iste petiit a Rege, & eum pluribus verbis rogat, uti ad se mittat, cupere se dicit inspicere, neque se aliis videndi potestatem esse facturum. Antiochus qui aetas & puerili esset, & regio, nihil de istius improbitate suspicatus est. Imperat suis ut in portum inuolutum quocumque deferret. Quo posteaque attulerunt, inuolutisque reiectis constituerunt, iste clamare cepit, dignam rem esse regno Syrie, dignam regio munere, dignam Capitolio. etiam erat eo splendore, qui ex clarissimis, & plurimis gemmis esse debebat: ea varietate operum, ut ars certare videret cum copia: ea magnitudine, ut intelligi posset, non ad hominum apparatus, sed ad amplissimi templi ornamentum esse factum. Quod cum satis iam perspexisse videret, tollere incipit, ut referret. iste ait, se velle illud etiam, atque etiam considerare, nequaquam se esse fatiatum. iubet illos discedere, & candelabrum relinquere. Sic illi tum inanes ad Antiochum reuertuntur. Rex primo nihil metuere, nihil suspicari. dies unus, alter, plures: non referri. tum mittit Rex ad istum, si sibi videatur, ut reddat. iubet iste posterius ad se reuerti. mirum illi videri. Mittit iterum. non redditur. ipse hominem appellat, rogat ut reddat. Os hominis, insignem impudenciam cognoscite. quod sciret, quodque ex ipso Rege audisset, in Capitolio esse ponendum, quod Ioui optimo maximo, quod populo Romano seruari videret, id sibi ut donaret rogare, & vehementer petere cepit. Cum ille se, & religionem Iouis Capitolini, & hominum existimationem impediri diceret, quod multe nationes testes essent illius operis, ac muneris, iste homini minari acerrime cepit. Vbi videt eum nihilo magis minis, quam precibus permoueri, repetit hominem de provincia iubet ante noctem discedere. ait se comperisse ex eius regno piratas in Sicilia esse venturos. Rex maximo conuentu Syracusis, in foro, ne quis forte me in crimine obscuro versari, atque affingere aliquid suspitione hominum arbitretur. Syracusis inquam fides, ac deos, hominesque contestans clamare cepit: Candelabrum factum e gemmis, quod in Capitolium missurus esset, quod in templo clarissimo, populo Romano. monumentum sue societatis, amicitieque esse voluisset, id sibi C. Verrem abstulisse. De ceteris operibus ex auro, & gemmis, quae sua penes illum essent, se non laborare. hoc sibi eripi miserum esse, & indignum. id etsi antea iam mente, & cogitatione sua, fratrisque sui consecratum esset: tamen tum se in illo conuentu civium Romano. dare, donare, dicare, consecrare Ioui Optimo Maximo: testemque ipsum Iouem sue voluntatis, ac religionis habere. Que vox: que latera: que vires huius unius criminis quimoniam possint sustinere: Rex Antiochus, qui Romam ante oculos omnium nostrum biennium fere comitatu regio, atque ornatu fuisset, is cum amicus, & socius Populi Romano. esset, amicissimum patre, auo, maioribus, antiquissimis, & clarissimis Regibus, opulentissimo, & maximo regno, princeps e provincia Populi Romano. exturbatus est. Quemadmodum hoc accepturas nationes exteris, quemadmodum huius tui facti famam in regna aliorum, atque in ultimas terras peruenire putasti: cum audierint a Pretore Populi Romano. in provincia violatum Regem, spoliatum hospitem, eiectum socium Populi Romano. atque amicum: Nomen vestrum Populi Romano. odio, atque acerbitate scitote nationibus exteris Iudices futurum: si istius hec tanta iniuria impunita discesserit. Sic omnes arbitrabuntur, praesertim cum hec omnino fama de nostrorum hominum auaritia, & cupiditate prebuerit, non istius solius hoc esse facinus, sed eorum etiam, qui approbarint. Multi Reges, multe ciuitates, multi priuati opulenti, ac potentes habent perfectum in aetate Capitolium sic ornare, ut templi dignitas, imperiique nostri nomen desiderat. Qui si intellexerint, interuerso regali hoc dono, grauius vos tulisse, grata fore vobis populo Romano. sua studia, ac dona arbitrabuntur. Sin hoc vos, in Rege tam nobili, in re tam eximia, in iniuria tam acerba neglexisse audierint, non erunt tam amantes, ut opera, curam, pecuniam, impediant in eas res, quae vobis gratas fore non arbitrentur. Hoc loco Q. Catule te appello, loquor. n. de tuo clarissimo, pulcherrimoque monumento

Interuersum donum.

to, nō Iudicis solū feueritatē in hoc crimine, sed ppe inimici, atq; accusatoris vim suscipe de
 bes. tuus est enī honos in illo tēplo Senatus populiq; Ro. bñficio: tui noīs aeterna memoria si
 mul cū tēplo illo cōsecrat. tibi hęc cura suscipiēda, tibi hęc opera sumenda est, vt Capitoliū
 quō magnificentius est restitutum, sic copiosius ornatū sit, q̄ fuit: vt illa flāma diuinitus ex-
 titisse videat, nō quæ deleret Iouis opti. maxi. tēplū, sed quę preclaris magnificentiusq; depo-
 sceret. Audisti Q. Minutiū Rufum dicere, domi suę diuersatū esse Antiochū regē Syracusis:
 se illud scire ad istū eē delatū, se scire nō redditū, audisti, & audies oēs e cōuētu Syracusano:
 qui ita dicāt, sese audiētibus illud Ioui Opt. Max. dicatū esse ab rege Antiocho, & cōsecratū.
 Si iudex nō esses, & hęc ad te delata res esset, te potissimum hoc persequi, te petere, & agere
 oporteret. quare non dubito, quo animo iudex huius criminis esse debeas, q̄ apud aliū iudicē
 cē multo acrior, q̄ ego sum, actor, accusatorq; esse deberes. Vobis autē Iudices, quid hoc in-
 dignius, aut qd minus ferendū videri potest! Verres ne habeat domi suę candelabrū Iouis
 Opt. Max. gemmis, auroq; perfectū! cuius fulgore collucere, atq; illustrari Iouis Opt. Max. tē-
 plū oportebat, id apud istū in eiusmodi cōuiuuii cōstituet, quæ domesticis stupris, flagitiisq;
 flagrabūt! in istius lenonis turpissimī domo simul cum cæteris Chelidonis hæreditariis or-
 namentis, Capitolii ornāmēta ponent! Quid huic sacri vnq; fore, aut qd fuisse religiosi puta-
 tis, qui nūc tāto scelere se obstrictū esse nō sentiat! qui in iudiciū veniat, vbi ne precari quidē
 Iouē Opt. Max. atq; ab eo auxiliū petere more omniū possit! a quo etiā dii immortales sua re-
 petūt in eo iudicio, qd hoībus ad suas res repetūdas est cōstitutū. Miramur Athenis Miner-
 uam, Deli Apollinē, Iunonē Sami, Pergæ Dianā, multos præterea ab isto deos tota Asia, Grę-
 ciq; violatos, q̄ a capitolio man⁹ abstinere nō potuerit: qd priuati hoīes de suis pecuniis or-
 nat, ornaturiq; sunt, id C. Verres ab regibus ornari nō est passus. Itaq; hoc nefario scelere cō-
 cepto, nihil postea tota in Sicilia neq; sacri, neq; religiosi esse duxit. ita sese in ea prouincia p
 trienniū gessit, vt ab isto nō solū hoībus, verū etiā diis immortalibus bellū indictū putaret.
 Segesta est oppidū peruetus in Sicilia Iudices, qd ab Aenea fugiēte a Troia, atq; in hęc loca
 veniente, cōditū esse demonstrant. Itaq; Segestani nō solū perpetua societate, atq; amicitia, ve-
 rū etiā cognatione se cū populo Ro. cōiunctos esse arbitrant. Hoc quondā oppidū, cū illa ci-
 uitas cū Pœnis suo noīe, ac sua spōte bellaret, a Carthaginēsis vi captū, atq; deiectum est:
 oīaq; quę ornāmēto ibi esse possent, Carthaginē sunt ex illo loco deportata. Fuit apud Sege-
 stanos ex ære simulacrū Dianæ tum summa, atq; antiquissima præditū religione, tū singulari
 opera, artificioq; perfectū. Hoc trāslatū Carthaginē locū tantū, hoīesq; mutarat: religionem
 qdē pristinā cōseruabat. Nā propter eximiā pulchritudinē, etiā hostib⁹ digna, quā sanctissī-
 me colerēt, videbat. Aliquot seculis post, P. Scipio bello Punico tercio Carthaginē cepit. qua
 in victoria (videte hoīs virtutē, & diligētiā, vt & domesticis præclarissimæ virtutis exēplis
 gaudeatis, & eo maiore odio dignā istius incredibile audaciam iudicetis) cōuocatis Siculis
 oībus, q̄ diutissime, sapissimeq; Siciliā vexatā a Carthaginēsis nouerat, iubet oīa cōqui-
 ri: sibi pollicet magnæ curæ fore, vt oīa ciuitatibus, quæ cuiusq; fuissent, restituerent. Tū illa
 quę quondā fuerāt Hīmera sublata, de qbus antea dixi, Thermanis sunt reddita. tum alia
 Gelsenibus, alia Agrigētinis, in qbus etiā ille nobilis taurus, quē crudelissimus omniū tyrā
 norū Phalaris habuisse dicit, quo viuos supplicii causa dimittere hoīes, & subicere flammā
 solebat. quē Taurū Scipio cū redderet Agrigētinis, dixisse dicit: æquum esse illos cogitare,
 vtrū esset Siculis vtilius, suis ne seruire: an populo Ro. obtemperare: cū idē monumentū & do-
 mesticæ crudelitatis, & nostræ mansuetudinis haberēt. Illo tēpore Segestanis maxima cū cu-
 ra hęc ipsa Diana, de qua dicimus, reddi: reportat Segestā, in suis antiquis sedibus summa
 cū gratulatione ciuiū, & lætitiā reponit. Hęc erat posita Segestæ, sane excelsa in basi, in qua
 gradib⁹ literis P. Africani nomē erat incisum, eūq; Carthaginē capta restituisse pscriptū.
 colebat a ciuib⁹, ab oīb⁹ aduenis visebat. cū quæstor essem, nihil mihi ab illis est demonstratū
 prius. Erat admodū amplū, & excelsum signū cū stola: verūtamen inerat in illa magnitudine
 atas, atq; habitus virginalis: sagittæ pendebāt ab humero, sinistra manu retinebat arcū, dex-
 tra ardentē facē præferēbat. Hęc cū iste sacrorū omniū hostis, religionūq; prædo vidisset, qua
 si ipsa illa face pculsus esset, ita flagrare cupiditate, atq; amētiā cœpit. imperat magistratib⁹
 iste, vt eā demoliant, & sibi dent: nihil sibi gratius ostēdit futurū. Illi vero dicere, id sibi nefas
 esse, seq; cū summa religione, tū summo metu legū, & iudiciorū teneri. Iste tū petere ab illis,
 tū minari, tū spem, tū metū ostēdere. Opponebāt illi interdū nomen Africani: donū populū

Extitisse.

Segesta.

Oppidum,
Ciuitas.P. Scipio
Africani.Phalaridis
taurus.Seruire.
Obtemperare.Simulacrū
Dianæ.

Actio. VI.

Ro. illud esse dicebāt: nihil se in eo potestatis habere: qđ imperator clarissimus, vrbe hostiū capta, monimētū victorię populi Ro. esse voluisset. Cum iste nihilo remissius, atq; etiā multo vehemētius instaret quotidie, res agit in Senatu, vehementer ab oībus reclamať. Itaq; illo tēpore, ac primo istius aduentu pernegat, postea quicqđ erat oneris in nautis, remigibusq; exigēdis, in frumēto imperando, Segestanis prater ceteros imponebat aliquāto amplius, qđ ferre possent. Pręterea magistratus eorū euocabat: optimū, & nobilissimū quęq; ad se accersē sebat, circū oīa puincię fora rapiebat, sigillatim vniciq; calamitati fore se denūciabat, vnīuersam se funditus illā euersurū esse ciuitatē minabat. Itaq; aliquādo multis malis, magnoq; metu victi Segestani pratoris imperio parendū esse decreuerūt. magno cū luctu, & gemitu totius ciuitatis, multis cū lachrymis, & lamēratione virorū, mulierūq; omniū, simulacrum Dianę tollendū locat. Videte quanta religione fuerit, apud Segestanos repertū esse. Indies scitote neminē neq; liberū, neq; seruū, neq; ciuē, neq; peregrinū, qui illud signum auderet attingere, barbaros quosdā Lilybeo scitote aduocatos esse operarios. Hi deniq; illud, ignari potius negotii, ac religionis, mercede accepta sustulerunt. Quod cū ex oppido exportaretur, quē conuentū mulierū factū esse arbitramini! quē fletum maiorū natū! quorū nonnulli etiā illum diē memoria tenebant, cū illa eadē Diana Segestā Carthagine reuecta, victoriā populi Ro. reditu suo nuncjasset. Qđ dissimilis hic dies illi tempori videbat. tum Imperator populi Ro. vir clarissimus deos patrios reportabat Segestanis, ex vrbe hostiū recuperatos. nūc ex vrbe sociorū prętor eiusdē populi turpissimus, atq; impurissimus, eosdē illos deos nefario scelere auferebat. Quid hoc tota Sicilia est clarius: qđ omnes Segestanas matronas, & virgines cōuenisse, cū Diana exportaret ex oppido: vnxisse vnguētis: cōplese coronis, & floribus: thure odoribusq; incensis, vsq; ad agrī fines profecutas esse! Hanc tu tantā religionē si tum in imperio propter cupiditatē, atq; audaciā non timescebas, ne nūc quidē in tanto tuo, liberorūq; tuorū periculo perhorrescis: quē tibi aut hominē, inuitis diis immortalibus, aut vero deum tantis eorū religionibus violatis auxilio futurū putas! Tibi illa Diana in pace, atq; in otio religionē nullā attulit! quę cū duas vrbes, in quibus locata fuerat, captas, incensasq; vidisset: bis ex duorū bellorū flamma, ferroq; seruata est: quę Carthaginensiuū victoria loco mutato, religionē tamē non amisit. P. Africani virtute, religionē simul cum loco recuperauit. Quo quidē scelere suscepto, cū inanis esset basis, & in ea P. Africani nomē incisum, res indigna, atq; intolerāda videbat oībus, nō solū religiones esse violatas, verū etiam P. Africani viri fortissimi, rerū gestarū gloriā, memoriā virtutis, monimēta victorię, C. Verrē sustulisse. Qđ cū isti renūciaret de basi, ac literis, existimauit hoīes in obliuionē toti⁹ negotii esse vēturos, si etiā basim tāq; indicē sui sceleris, sustulisset. itaq; tollēdā isti⁹ imperio locauerūt. quę vobis locatio ex publicis Segestanoꝝ literis priore actione recitata est. Te nūc P. Scipio, te in quā leuissimū, ornatissimūq; adolescētē appello: abs te officiū tuū debitū gnī, & nomini requiro, & flagito. cur p isto, q laudē honorēq; familię vestre depeculatus est, pugnas! cur eū defensum esse vis! cur ego tuas partes suscipio! cur tuū onus sustineo! M. Tullius P. Africani monimēta requirit: P. Scipio eū, q illa sustulit, defendit. Cū mos a maioribus traditus sit, vt monimēta maiorū cōmēta maiorū ita suorū qsq; defendat, vt ea ne ornari qđē noīe alieno finat, tu isti aderis! qui non obtrusit aliqua ex parte monimenta P. Scipionis! sed funditus sustulit, ac deleuit. Quis nā igit per deos immortales tuebit P. Scipionis memoriā mortui! q; monimēta, atq; indicia virtutis! si tu ea relinquis, ac deseris! neq; solū spoliata illa patiēre, sed etiā eoꝝ spoliatorē vexatorēq; defendes! Ad sunt Segestani cliētes tui, socii populi Ro. atq; amici: certiorē te faciūt P. Africanū Carthagię deleta simulacrū Dianę maiorib⁹ suis restituisse: idq; apud Segestanos eius imperatoris noīe positū, ac dedicatū fuisse: hoc Verrē demolendū, & asportādū, nō mēq; omnino P. Scipionis delendū, tollendūq; curasse. orāt, atq; obsecrāt, vt sibi religionē, generi tuo laudē, gloriāq; restituas: vt qđ ex vrbe hostiū per P. Africanū recuperarint, id per te ex prędonis domo cōseruare possint. Quid aut his respōdere honeste potes! aut illi facere, nisi vt te, ac fidē tuā implorēt! ad sunt, & implorāt. Potes domesticę laudis amplitudinē Scipio tueri. potes. Omnia in te sunt, quę aut fortuna hominibus, aut natura largitur. Nō precerpo fructum officiū tui: nō alienā mihi laudē appeto: nō est pudoris mei, P. Scipione florētissimo adolescente viuo, & incolamī, me propugnatorem monimentorum P. Scipionis, defensorēq; profiteri. Quamobrē si suscipis domesticę laudis patrociniū, me non solū filere de vestris monimētis oportebit, sed etiā letari, P. Africani eiusmodi esse fortunas mortui, vt

Suscepto
scelere,

Monimēta
maiorū cō
seruanda.
obstruxit

eius honos ab iis, qui ex eadē familia sint, defendat, neq; ullū aduentitiū requirat auxiliū. Si istius amicitia te impediēt: si hoc, qd abs te postulo, ad officiū tuū min⁹ pertinere arbitraberis: succedā ego vicariū tuo muneri: suscipiā partes, quas alienas esse arbitraberis: nā ista praeclara nobilitas desinat queri, populū Ro. hoībus nouis, atq; industriis libēter honores mādare, semp; mādasse. Nō est querēdū in ea ciuitate, quae propter virtutē oībus nationibus imitat, virtutē plurimū posse. Sit apud alios imago P. Africani: ornent alii mortui virtute, ac noīe. talis ille vir fuit, ita de populo Ro. meritus est, vt nō vni familie, sed vniuersae ciuitati cōmēdatus esse debeat. Est aliqua mea pars virilis, q; eius ciuitatis sum, quā ille amplam, illustre, clarāq; reddidit, praecipue q; in his artibus pro mea parte versor, quarū ille princeps fuit, aequitate, industria, tēperantia, defensione miserorū, odio improborū: quae cognatio studiorū, & artū propemodū nō minus est cōiuncta, q̄ ista, qua vos delectamini generis, & nominis. Repeto abs te Verres monimētū P. Africani: causam Siculoꝝ, quā suscepi, relinquo: iudiciū de pecuniis repetūdis ne sit hoc tēpore: Segestanoꝝ iniurię negligant: basis P. Africani restituat: nomen inuictissimi Imperatoris incidat: signū pulcherrimū Carthagine captū reponat. Hæc abs te nō Siculoꝝ defensor, nō tuus accusator, nō Segestani postulāt, sed is, q; laudē, gloriāq; P. Africani tuendā, cōseruandāq; suscepit. Nō vereor ne hoc officiū meum P. Seruiliū iudici nō probē: q; cū res maximas gesserit, monumentaq; suarū rerū maxime cōstituat, atq; in his elaboret: profecto volet hæc non solū suis posteris, verū etiā oībus viris fortibus, & bonis ciuibus defendenda, non spoliāda improbis tradere. Nō vereor ne tibi Q. Catule displiceat, cuius amplissimū in orbe terrarū, clarissimūq; monimētū est, q̄ plurimos eē custodes monimētorū: putare oēs bonos, alienae gloriæ defensionē, ad officiū suū pertinere. ¶ Et quidē ceteris istius furtis, atq; flagitiis ita moueor, vt ea reprehendēda tātū putē. hic veror tantū dolore afficior, vt nihil mihi indignius ferendum videat. Verres Africani monimētis domū suā plenā stupri, plenā flagitiū, plenā dedecoris, ornabit: Verres tēperatissimi, sanctissimiq; viri monimētū, Dianae simulacrū virginis, in ea domo collocabit, in qua semper meretricū lenonūq; flagitia versant. At hoc solū Africani monimētū violasti: qd a Tindaritanis non eiusdē Scipionis beneficio positū simulacrū Mercurii pulcherrime factū sustulisti: at quēadmodū dii immortales: q̄ audacter, q̄ libidinoſe, q̄ impudēter: audistis nup̄ dicere legatos Tindaritanos, hoīes honestissimos, ac principes ciuitatis: Mercuriū, q; sacris anniuersariis apud eos, ac summa religione coleret: quem P. Africanus Carthagine capta Tindaritanis nō solū suę victorię, sed etiā illorū fidei, societatisq; monimētū, atq; indicium dedisset: huius vi, scelere, imperioq; esse sublatū. Qui vt primū in illud oppidū venit, statim tanq̄ ita fieri nō solū oporteret, sed etiā necesse esset: tanq̄ hoc Senatus mādasset: populūq; Ro. iussisset: ita continuo signū vt demolirent, & Messanā deportaret, imperauit. Quod cum illis, qui aderant, indignū: q; audiebāt, incredibile videret: nō est ab isto primo illo aduentu perseueratū. discedēs mādāt Proagoro Sopatro, cuius verba audistis, vt demoliat. cū recusaret, vehemēter minat. ita tū ex illo oppido proficiscit. Proagorus refert rem ad Senatū, vehementer vndiq; reclamāt. Ne multa. iterū iste aliquāto post ad illos venit, quarit cōtinuo de signo. respōdet ei, Senatū nō p̄mittere: poenā capitis cōstitutā, si iniussu Senatus quisq; attigisset. simul religio cōmemorabat. Tum iste, quā mihi religionē narras: quā poenā: quē Senatū: viuū te nō relinquā, moriere virgīs, nisi signū tradit. Sopater iterū flens ad Senatū defert istius cupiditatē, minasq; demonstrat. Senatus Sopatro respōsum nullū dat, sed cōmotus, perturbatusq; discedit. Ille p̄toris accersitus nuncio, rem demonstrat: negat vllō modo fieri posse. Atq; hæc (nihil em̄ p̄termittendū de istius impudētia videt) agebant in cōuentu palā, de sella, ac de loco superiore. Erat hyems summa: tēpestas, vt ipsum Sopatrū dicere audistis, perfrigida: imber maximus: cū iste imperat licitoribus vt Sopatrū de porticu, in qua ipse sedebat, praecipitē in forū deliciant, nudūq; cōstituat. Vix erat hoc plane etiā imperatū, cum illū spoliatū, stipatūq; licitoribus videres. oēs ideo putabāt, vt miser, atq; innocēs virgīs cedere ret. sefellit hæc hoīes opinio. virgīs iste cederet sine causa sociū populū Ro. atq; amicū: nō vsq; eo improbus, nō oīa sunt in eo vno vitia, nunq; fuit crudelis. leuiter hominē, clemēterq; accipit. Equestres sunt medio in foro Marcellorū statue: sicuti fere ceteris in oppidis Sicilię, ex quibus iste C. Marcellus statuā delegit: cuius officia in illa ciuitate, totaq; prouincia recentissima erant, & maxima. in ea Sopatrū hominē, tum domū nobilem, tum summo magistratū praeditum, diuaricari, ac deligari iubet. Quo cruciatu sit affectus, venire in mentem necesse est

Noui hoīes.

Virtute tēperant Roīmani.

Cognatio studiorum

¶ Equidem

Anniuersaria sacra.

oibus, cū esset vinctus, nudus, i aere, in imbrī, in frigore. Neq; tñ finis huic iniurię, crudelita-
 tiq; fiebat, donec populus, atq; vniuersa multitudo atrocitate rei, misericordiaq; cōmota, Se-
 natū clamore coegit, vt ei simulacrū illud Mercurii polliceret. Clamabāt fore, vt ipsi sese dii
 immortales vlciscerent, hominē interea perire innocentē nō oportere. Tum frequēs Senatus
 ad eū venit, pollicet signū. Ita Sopater de statua C. Marcelli, cū iā pene obduruisset, vix viu⁹
 auferet. Nō possum dispoſire istū accusare, si cupiā, opus est nō solū ingenio, verū etiā artificio
 quodā singulari. Vnū hoc crimē videt esse, & a me pro vno ponit, de Mercurio Tindaritano
 no, plura sunt, sed ea quo pacto distinguere, ac separare possim, nescio, est pecuniarū captarū,
 q; signū a sociis pecunię magnę sustulit, est peculatus, q; publice populi Ro. signū, de prada
 hostiū captū, positū Imperatoris nostri noīe, non dubitauit auferre, est maiestatis, q; imperii
 nostri glorię, rerūq; gestarū monimenta euertere, atq; asportare ausus est, est sceleris, q; reli-
 giones maximas violauit, est crudelitatis, q; in hominē innocentē, in sociū nostrū, atq; ami-
 cū, nouū, ac singulare supplicii genus excogitauit. Illud vero quid sit, iā nō queo dicere: quo
 noīe appellem, nescio: q; in C. Marcelli statua, quid est hoc: patronus ne q; erat: quid tum: quo
 id spectat: vtrū ea res ad opem, an ad calamitatē clientū, atq; hospitem valere debebat: an vt
 hoc ostenderes: cōtra vim tuā in patronis nihil præsidiū esse: Quis hoc nō intelligeret, in im-
 probi præsenti imperio maiorē esse vim, q̄ in bonorū absentū patrociniū: An vero ex hoc il-
 la tua singularis significat insolētia, superbia, cōtumacia: detrahere videlicet aliqd te de ma-
 gnitudine Marcellorū putasti. itaq; nūc Siculorū Marcelli nō sunt patroni, Verres in eorum
 locū substitutus est. Quā in te tātā virtutē esse, aut dignitatē arbitratu es, vt conarere cliē-
 telam tam illustrē, tā splēdidę prouincię, trāducere ad te, auferre a certissimis antiquissimis
 q; patronis: Tu ista stultitia, nequitia, inertia, nō modo totius Sicilię, sed vnus tenuissimū Si-
 culi clientelā tueri potes: tibi Marcelli statua pro patibulo in clientes Marcellorū fuit: tu ex
 illius honore in eos ipsos, qui honorē illi habuerāt, supplicia quarebas: Quid postea: qd tā-
 dem tuis statuis fore arbitrabare: an vero id qd accidit: Nam Tindaritano statuā istius, quā
 sibi propter Marcellos, altiore etiā basi poni iusserat, deturbarūt, simulac ḡsuccessum istī au-
 dierūt. Dedit igitur tibi fortuna Siculorū C. Marcellū iudicē, vt cuius ad statuam Siculi te
 prętorē alligabant, eius religioni te eūdē vinctū, astrictūq; dedamus. Ac primo Iudices hoc si-
 gnū Mercurii dicebat iste Tindaritanos C. Marcello huic Aefernino vēdidisse, atq; hoc sua
 causa etiā Marcellū ipm sperabat esse dicturū: qd mihi nūq; verisimile visū est, adolescētē illo
 loco natū, patronū Sicilię, nomē suū istī ad trālationē criminis cōmodaturū. Verūtāme ita
 res mihi tota ḡprauisa, atq; pręcauta est, vt si maxime esset inuētus, qui in se suscipere istius
 culpā, crimēq; cuperet, tamē is proficere nihil posset. Eos em testes deduxi, & eas literas de-
 portauī, vt de istius factō dubiū nemini esse posset. Publicę literę sunt, deportatū esse Mer-
 curiū Messenā sumptu publico, dicitur quāti: pręfuisse huic negotio publice legatū Poleā. Quid
 is: vbi est: pręsto est, testis est. Proagori Sopatri iussu. Quis est hic: qui ad statuā astrictus est,
 quid is: vbi est: testis est, vidistis hominē, & verba eius audistis. demoliendū curauit Demo-
 critus Gymnasiarchus, q; is ei loco pręerat. quid: hoc nos dicimus: immo vero ipse pręsens:
 Romę, nuper ipsum esse pollicitū, sese id signū legatis esse redditurum, si eius rei testificatio
 tolleret, cautūq; eēt eos testimoniū nō eē dicturos. Dixit hoc apud vos Zosippus, & Hisme-
 nias hoīes nobilissimi, & principes Tindaritanę ciuitatis. Quid Agrigēto: nōne eiusdē Sci-
 pionis monumentū, signū Apollinis pulcherrimū, cuius in femine literulis minutis argētis
 nomē Myronis erat inscriptū, ex Aesculapii religiosissimo fano sustulisti: Quod iste Iudices
 cū clam fecisset: cū ad suū scelus illud, furtūq; nefarios quosdam hoīes improbos duces, atq;
 adiutores adhibuisset, vehemēter cōmota ciuitas est. Vno eodē tēpore Agrigentini, benefi-
 ciū Aphricani, religionē domesticā, ornamentū vrbis, indicū victorię, testimoniū societatis,
 requirebāt. Itaq; ab illis, qui principes in ea ciuitate erant, pręcipit, & negotiū datur quasto-
 ribus, & adilibus, vt noctu vigiliās agerent ad aedes sacras. Eteñ iste Agrigentī, credo pro
 multitudine illorū hoīm, atq; virtute, & q; ciues Ro. viri fortes, ac strenui, & honesti per-
 multi i illo oppido coniunctissimo animo cum ipsis Agrigentinis viuunt, ac negotiant, non
 audebat palā tollere, aut poscere, quę placebant. Herculis tēplū est apud Agrigentinos, non
 longe a foro, sane sanctū apud illos, & religiosum, ibi est ex arte simulacrū ipsius Herculis,
 quo nō facile quicq; dixerim me vidisse pulchrius, tametsi non tā multū in istis rebus intelli-
 go, q̄ multa vidi, vsq; eo Iudices, vt rictus eius, ac mentū paulo sit attritius, q; in precibus,

Exaggera-
tio crimi-
nis.

Transdu-
cere.
Patibulū.

ḡsuccessū
istius aud.

ḡprouisa.

Gymnasia-
archus.

Herculis
Agrigentī
ni signum.
Rictus,

& gratulationibus nō solū id venerari, verū etiā osculari solēt. Ad hoc tēplū, cum esset iste Agrigentī, duce Timarchide repente nocte intēpsta seruatorū armatorū fit cōcursus, atq; impetus, clamor a vigilibus, faniq; custodibus tollit, qui primo cū obsistere, ac defendere conarent, male mulctati clauis, ac fustibus repellunt. postea cōuulsis repagulis, effractisq; valuis, demoliri signū, ac vectibus labefactare conant. Interea ex clamore fama tota vrbe percrebuit: expugnari deos patrios, nō hostiū aduētū, neq; repentino p̄donū impetu: sed ex domo, atq; cohorte pratoria manū fugitiuorū instructā, armataq; venisse. Nemo Agrigentī neq; atate tam affecta, neq; viribus tam infirmis fuit, q nō illa nocte eo nūcio excitatus, surrexerit, te lumq; qd cuiq; fors offerebat, arripuerit. Itaq; breuī tēpore ad fanū ex vrbe tota concurrif. Hora amplius iam in demoliendo signo permulti hoīes moliebant: illud interea nutabat ex parte: cū alii vectibus subiectis conarent cōmouere: alii deligatū oībus membris rapere ad se funibus. repēte Agrigentini cōcurrūt: fit magna lapidatio, dat sese in fugā istius p̄clari imperatoris nocturni milites. Duo tamē sigilla perparuula tollūt, ne omnino inanes ad istū p̄donē religionū reuerterent. Nunq̄ tantū mali est Siculis, quin aliqd facete, & cōmode dicāt, velut in hac re, aiebant in labores Herculis nō minus hūc immanissimū Verrē, q̄ illū aprum Erymanthiū referri oportere. Hāc virtutē Agrigentīnorū imitati sunt Assorini postea viri fortes, & fideles, sed nequaq; ex tam ampla, neq; tā ex nobili ciuitate. Chryfas est amnis, q per Assorīnorū agros fluit. Is apud illos habet deus, & religione maxima colit. Fanū est eius in agro propter ipsam viā, qua Assoro itur ¶ Ennā. in eo Chryfæ est simulacrū p̄clare factū e marmore. Id iste p̄scere Assorinos propter singularē ei⁹ fanī religionē nō ausus est. Tlepolemo dat, Hieroniq; negotiū. illi noctu facta manu, armataq; veniūt, fores adis effringunt: edī tui, custodesq; mature sentiunt: signū, qd erat notū vicinītatī, buccina dat: hoīes ex agris cōcurrunt, eiicif, fugatq; Tlepolemus, neq; quicq; ex fano Chryfæ p̄ter vnū perparuulū signū ex ere, desideratū est. Matris magne fanū apud Enguinos est. iā em̄ mihi non mō breuiter de vnoquoq; dicendū est, sed etiā p̄terea videntē esse permulta, vt ad maiora istius, & illustriora in hoc genere furta, & scelera veniamus. In hoc fano loricas, galeasq; æneas, cælatas opere Corinthio, hydriasq; grādes simili in gñe, atq; eadē arte perfectas, idē ille P. Scipio, vir oībus rebus p̄cellētissimus posuerat: & suū nomē inscripserat. Quid iā de isto plura dicā? aut querat? oīa illa Iudices abstulit: nihil in religiosissimo fano, p̄ter vestigia violatæ religionis, nomēq; P. Scipionis reliquit, hostiū spolia, monimēta imperatorum, decora, atq; ornamenta fanorū, posthac his p̄claris noībus amissis in instrumento, ac supellectili C. Verris nominabunt. Tu videlicet solus vasis Corinthiis delectaris: tu illius aris tēperationē, tu operū liniamēta solertissime perspicis: hāc Scipio ille nō intelligebat, homo doctissimus, atq; humanissimus: tu sine vlla bona arte, sine humanitate, sine ingenio, sine literis, intelligis, & iudicas! Vide ne ille nō solū tēperantia, sed etiā intelligētia te, atq; istos, q se elegantes dici volūt, vicerit. Nā q̄ pulchra essent intelligebat. idcirco existimabat ea, nō ad hoīm luxuriē, sed ad ornatū fanorū, atq; oppidorū esse facta, vt posteris nostris monimēta religiosa esse videātur. Audite etiā singularē ei⁹ Iudices cupiditatē, audaciā, amētīā, i his p̄sertim sacris polluedis, quæ non modo manibus attingi, sed ne cogitatione violari fas fuit. Sacrarīū Cereris est apud Catinenses, eadē religione qua Romæ, qua in ceteris locis, qua prope in toto orbe terrarū. In eo sacrario intimo fuit signū Cereris pantiquū, qd viri, nō modo cuiusmodi esset, sed ne esse qdē sciebāt. aditus em̄ in id sacrariū nō est viris. Sacra per mulieres, ac virgines cōfici solēt. hoc signū noctu clā istius serui, ex illo religiosissimo, atq; antiquissimo fano sustulerunt. Postridie sacerdotes Cereris, atq; illius fanī antistite, maiores natu, probatæ, ac nobiles mulieres, rē ad magistratus suos deferūt. omnibus acerbū, indignū, luctuosum deniq; videbat. Tū iste permotus illa atrocitate negotiū, vt ab se sceleris istius suspitio remoueretur, dat hospiti suo cuidā negotiū, vt aliquē reperiret, quē ea fecisse insimularet: daretq; operā, vt is eo crimine damnaret, ne ipse esset in crimine. Res nō procrastinat. nā cū iste Catinā profectus esset, serui cuiusdā nomē deferūt. is accusat, ficti testes in eū danūt, rem cunctus Senatus Catinēsiū, legibus iudicat. Sacerdotes vocant, ex his querit secreto in curiā, quid esset factū: quēadmodū arbitrarent signū esse ablatū. Respondēt ille, pratoris in illo loco seruos esse vios. res, quæ esset antea nō obscura, Sacerdotū testimonio perspicua esse cœpit. Itur in consiliū: seruus ille innocens oībus sententiis absoluit, quo facilius vos hūc oībus sententiis condemnare possētis. Quid em̄ postulas Verres: qd speras: quē tibi aut deorū, aut hoīm auxilio

Affecta
atate.

Lapidatio.

Facetiæ
Siculorū.

Chryfas.

Propter vi
am.¶ Menam
Hermola⁹
Bar. legit.

Hydriæ.

Gellius an
tistite, non
antistites
legit.

Actio. VI.

puras futurū: eo ne tu seruos ad spoliādū fanū immittere ausus es, quo liberos adire ne orā
 di qdē causa fas erat! his ne rebus manus afferre nō dubitasti, a qbus etiā oculos cohibere te
 religionū iura cogebāt: tæsti ne oculis qdē captus in hāc fraudē, tam sceleratā, ac tam nefas
 riā decidisti. nā id concupisti, qd nūq̄ videras: id inquā adamasti, qd antea non aspexeras, au
 ribus tu tantā cupiditatē cōcepisti, vt eā nō metus, nō religio, nō deorū vis, nō hominū exi
 stimatio cōtineret. At ex viro bono audieras credo, & bono auctore, q id potest! q ne ex viro
 quidē audire potueris. Audisti igit̄ ex muliere: quoniā id viri neq; vidisse, neq; nosse poterāt.
 Qualē porro illā fœminā fuisse putatis Iudices: q̄ pudicā, quæ cū Verre loqueret̄: q̄ religio
 sam, quæ sacrariū spoliandi ostēderet rationē: At minime mirū, quæ sacra per summā castimo
 niā virorū, ac mulierū erāt, eadē per istius stuprū, ac flagitiū esse violata. Quid ergo! hoc so
 lū auditione expetere coepit, cū id ipse nō vidisset: imo vero alia cōplura, ex qbus eligam spo
 liationē nobilissimī, atq; antiquissimī fanī, de qua priore actione testes dicere audistis. nūc illa
 eadē quæso audite: & diligēter, sicut adhuc fecistis, attrēdite. Insula est Melita Iudices, satis
 lato ab Siciliā mari, periculosoq; disūcta: in qua est eodē noīe oppidū, quo iste nunq̄ accessit.
 qd̄ tamē isti textrinū per trienniū ad muliebrē vestē cōficiendā fuit. Ab eo oppido nō lōge, in
 promontorio fanū est Iunonis antiquū: qd̄ tanta religione semper fuit, vt nō modo illis Pū
 nicis bellis, quæ in his fere locis nauali p̄lio gesta, atq; versata sunt, sed etiā in hac p̄do
 nū multitudine semper inuolatū, sanctūq; fuerit. Quin etiā hoc memorię proditū est, classe
 quondā Masinissæ regis ad eū locū appulsa, p̄fectū regiū dētes eburneos incredibili magni
 tudine ē fano sustulisse, & eos in Africā portasse, Masinissæq; donasse. Regem qdē primo de
 lectatū esse munere: post, vbi audisset vnde essent, statim certos hoīes in quinqueremī misisse,
 qui eos dentes reportarēt. itaq; in his inscriptū literis Punicis fuit: Regē Masinissam impru
 dentē accepisse: re cognita reponēdos, restitūdosq; curasse. Erat p̄terea magna vis eboris,
 multa ornamenta, in qbus eburnæ Victoriæ antiquo opere, ac summa arte perfectæ. Hæc iste
 oīa, ne multis morer, vno impetu, atq; vno nuncio per seruos Venerios, quos eius rei causa
 miserat, tollenda, atq; asportāda curauit. Pro' dii immortales quē ego hominē accuso! quem
 legibus, ac iudiciali iure persequor: de quo vos sententiā per tabellā feretis! Dicūt legatī Me
 litenses publice, spoliatū tēplū esse Iunonis, nihil istū in religiosissimo fano reliquisse: quē in
 locū classes hostiū sepe accesserint, vbi piratē fere quotannis hyemare solebāt, qd̄ neq; p̄do
 violauerit antea, neq; hostis attigerit, id ab vno isto sic spoliatū esse, vt nihil omnino sit reli
 ctū. Hic nūc iste reus, aut ego accusator, aut hoc iudiciū appellabit! criminib; em̄ coarguiē,
 aut suspicionibus in iudiciū vocat. Dii ablati, fana vexata, nudatæ vrbes reperiunt. Earū au
 tem rerum nullā tibi iste neq; inficiandī rationē, neq; defendendī facultatē reliquit: omnibus
 in rebus coarguitur a me, conuincit̄ a testibus, vrgetur confessione sua, manifestis in malefī
 ciis tenetur, & manet etiā, ac tacitus facta mecū sua recognoscit. Nimiū mihi diu videor in
 vno genere versari criminū: sentio Iudices occurrēdū esse fatietatī aurīū, animorūq; vestro
 rū. quāobrē multa p̄termittā. Ad ea autē, quæ dicturus sum, reficite vos quæso Iudices per
 deos immortales, per eos ipsos, de quorū religione iandiū dicimus, dum id eius facinus cō
 memoro, & profero, quo p̄uincia tota cōmota est. de quo si paulo altius ordiar, ac repete
 re memoriā religionis videbor, ignoscite. rei magnitudo me breuiter p̄stringere atrocita
 tē criminis nō finit. Vetus est hæc opinio, quæ cōstat ex antiquissimis Græcorū literis, atq;
 monimētis, insulā Siciliā totā esse Cererī, & Liberę cōsecratā. hoc cū ceteræ gētes sic arbitra
 tur, tum ipsis Siculis tam persuasum est, vt animis eorū insitum, atq; inmatū esse videat. Nā
 & natas esse has in his locis deas, & fruges in ea terra primum repertas arbitrant, & raptam
 esse Liberam, quam eandem Proserpinam vocant, ex Ennensium nemore: qui locus, q̄ in me
 dia est insula situs, vmbilicus Siciliæ nominatur. Quam cum inuestigare, & conquirere Cæ
 res vellet, dicitur inflammasse tædas ex iis ignibus, qui ex Aetnæ vertice erumpunt: quas si
 bi cum ipsa p̄ferret, orbem omnium peragrassē terrarum. Enna autem, vbi ea, quæ dico,
 gesta esse memorantur, est loco p̄celsō, atq; edito: quo in summo est æquata agri planities,
 & aquæ perennes. tota vero omni aditu circūcisa, atq; dirempta est. quam circa lacus, luci
 sunt plurimī, & lectissimī flores omni tēpore anni, locus vt ip̄e raptum illum virginis, quem
 iam a pueris accepimus, declarare videatur. Etenim propter est spelunca quædam, conuersa
 ad aquilonē, infinita altitudine, qua Ditem patrē ferunt repente cū curru extitisse, abreptāq;
 ex eo loco virginem secum asportasse, & subito non longe a Syracusis penetrasse sub terras:

Melita &
 Melitensis
 vestis.
 Textrinū.

Masinissæ
 religio.

Cōciliat si
 bi beneuo
 lam atten
 tionem.
 Sicilia Cæ
 rerī ac Li
 beræ seu
 Proserpine
 sacrata.
 Enna vmb
 bilicus Si
 ciliæ.

Propter.
 Extitisse.

lacūq; in eo loco repente extitisse: vbi vsq; ad hoc tēpus Syracusanī festos dies anniuersarios agunt, celeberrimo virorū, mulierūq; conuentu. Propter huius opinionis vetustatē, q; eorū in locis vestigiā, ac prope incunabula reperiunt deorū, mira quādā tota Sicilia priuatim, ac publice religio est Cereris Ennensis. Eteim multa saxe prodigia vim eius, numeq; declarant: multis sepe in difficillimis rebus presens auxiliū eius oblatū est: vt hęc insula ab ea nō solū diligi, sed etiā incolī, custodiriq; videat. Nec solū Siculi, verū etiā ceterę gētes, nationesq; Ennē sem Cererē maxime colūt. Eteim si Atheniēsiū sacra summa cupiditate expetunt, ad quos Ceres in illō errore venisse dicit, frugesq; attulisse: quantā esse religionē conuenit eorum, apud quos eā natā esse, & fruges inuenisse cōstat. Itaq; apud patres nostros atroci, ac difficili Reipub. tēpore, cū Ti. Gracchō occiso magnorū periculorū metus ex ostētis portēderet: P. Mutio, L. Calphurnio Consl. aditū est ad libros Sibyllinos: a qbus inuentū est Cererē antiquissimā placari oportere. Tū ex amplissimo collegio decemuirali Sacerdotes populi Ro. cū esset ī vrbe nostra pulcherrimū, & magnificentissimū tēplū, tamē vsq; Ennā profecti sunt. Tāta em erat auctoritas, & vetustas illius religionis, vt cū illuc irēt, nō ad adē Cereris, sed ad ipsam Cererem proficisci viderent. Nō obtundā diutius aures vestras: iandudū vereor, ne oratio mea aliena ab iudiciorū ratiōe, & quotidiana dicēdi cōsuetudine esse videat. hoc dico: hęc ipsam Cererē, antiquissimā, religiosissimā, principē omnīū sacrorū, quę apud oēs gētes, nationesq; fiunt, a C. Verre ex suis tēplis, ac sedibus esse sublatā. Qui accessistis Ennam, vidistis simulacrū Cereris e marmore, & in altero tēplo Liberę: sunt ea per ampla, atq; preclara, sed non ita antiqua. Ex ære fuit quoddā modica amplitudine, ac singulari opere, cū facibus, per antiquū, omnīū illorū, quę sunt in eo fano, multo antiquissimū. id sustulit. Ac tamē eo contentus non fuit. ante adē Cereris in aperto, ac propatulo loco signa duo sunt, Cereris vnū, alterū Triptolemi, & pulcherrima, & per ampla. his pulchritudo periculo, amplitudo salutis fuit: q; eorū demolitio, atq; asportatio perdifficilis videbat. Insistebat in manu Cereris dextra simulacrum pulcherrime factū Victorię. hoc iste e signo Cereris auellendū, asportandūq; curauit. Qui tandē istius animus est nūc in recognitione scelerū suorū: cū ego ipse in cōmemoratione eorū nō solū animo cōmouear, verū etiā corpore perhorrescā! Venit em mihi fani, loci, religionis illius in mentē: versant ante oculos oīa: dies ille, quo ego Ennā cū venissem, præsto mihi Sacerdotes Cereris cū infulis, ac verbenis fuerūt: concio, conuentusq; ciuiū: in quo ego cū loquerer, tanti fletus, genitusq; fiebat, vt acerbissimus tota vrbe luctus versari videretur. Nō illi Decumarū imperia, nō bonorū direptiones, nō iniqua iudicia, nō importunissimas istius libidines, nō vim, nō cōtumelias, qbus operti, oppressiq; erant, cōquerebant: Cereris numen, sacrorū vetustatē, fani religionē, istius sceleratissimi, atq; audacissimi supplicio expiari volebant. oīa se cetera pati ac negligere dicebat. hic dolor erat rātus, vt Verres alter Orcus venisse Ennā, & non Proserpinā asportasse, sed ipsam abripuisse Cererē videret. Eteim vrbs illa nō vrbs videt, sed fanū Cereris esse. habitare apud sese Cererē Ennenses arbitrant, vt mihi nō ciues illius ciuitatis, sed oēs sacerdotes, oēs accolę, atq; antistites Cereris esse videant. Enne tu simulacrū Cereris tollere audebas! Enne tu de manu Cereris Victoriā diripere, & deā deā detrahere conatus es! quorū nihil violare, nihil attingere ausi sunt, in quibus erant oīa quę sceleri propiora sunt, q̄ religioni. Tenuerūt em P. Popilio, P. Rupilio Consl. illū locū serui, fugitiui, barbari, hostes. sed neq; tā serui illi dominorū, q̄ tu libidinū: neq; tā fugitiui illi a dominis, q̄ tu a iure, & a legibus: neq; tā barbari lingua, & natione illi, q̄ tu natura, & moribus: neq; illi tam hostes hoibus, q̄ tu diis immortalibus. Quę deprecatio est igitur ei reliqua, q̄ indignitate seruos, temeritate fugitiuos, scelere barbaros, crudelitate hostes vicerit! Audistis Theodorū, & Numiniū, & Nicasionē legatos Ennenses publice dicere, sese a suis ciuibus hęc habere mandata, vt ad Verrē adirēt, & eū simulacrū Cereris, & Victorię reposcerēt. id si impetrassent, tum vt morē veterē Ennensī cōseruarēt: publice in eū, tametsi vexasset Siciā, tamē, quoniā hęc a maioribus cōstituta accepissent, testimoniū ne qd dicerent. sin autē ea nō reddidisset, tū vt iudicio adessent, tū vti de eius iniuriis iudices docerēt: sed multo maxime de religione quererent. Quas illorū querimonias nolite per deos immortales aspernari, nolite cōtēnere, ac negligere iudices. Agunt iniurię sociorū: agit ius legum: agit existimatio, veritasq; iudiciorū. quę sunt oīa permagna: verū illud maximū. tāta religio ne obstricta tota puincia est: tāta supstitio ex istius facto mētes oīm Sicularū occupauit: vt quęcūq; accidāt publice, vel priuatim icōmoda, ppter eā causam scelere isti euenire videant.

Ceres Ennensis.

Atheniēsiū. Cererē colunt.

Decemuirali sacrorum.

Propatulo loco.

Verres alter Orcus.

Actio. VI.

† Aetnēses. Audistis Centuripinos, Agyrinenses, Catinēses, Herbitēses, † Ennenses, cōplures alios, publice dicere, quæ solitudo esset in agris, quæ vastitas, quæ fuga aratorum: quæ deserta, quæ inculta, quæ relicta oīa. ea tamen istius multis, & variis iniuriis acciderūt, tamē hec vna causa in opinione Siculorū plurimū valet, quod Cerere violata, oēs cultus, fructusque Cereris, in his locis interisse arbitrant. Medemini religioni sociorū Iudices, cōseruate vestra auctoritatē. Neque enim hec externa nobis est religio, neque aliena. quod si esset, si suscipere eam nolleris, tū in eo, qui violasset, sancire vos velle oporteret. Nūc vero in cōmuni oīm gentiū religione, inque his sacris, quæ maiores nostri ab exteris nationibus adscita, atque accersita coluerunt: quæ sacra, ut erant vera, sic appellari Græca voluerunt: negligentes, ac dissoluti, si cupiamus esse, qui possumus.

Sacra Græca. Vnius etiā vrbis omniū pulcherrimæ, atque ornatissimæ Syracusarū direptionē cōmemorabo, & in mediū proferā Iudices: ut aliquādo totā huius generis rationē cōcludā, ac definiā. Nemo fere vestrū est, quin quēadmodū captæ sint a M. Marcello Syracusæ, sæpe audierit, nō nūq̄ etiā in annalibus legerit. Cōferte hāc pacē, cū illo bello: huius prætoris aduētū, cū illius Imperatoris victoria: huius cohortē impurā, cū illius exercitū inuictō: huius libidines, cum illius continētia. ab illo, qui cepit, conditas: ab hoc, quod cōstitutas accepit, captas dicetis Syracusas. Nūc iam illa omitto, quæ disperse a me multis locis dicent, ac dicta sunt: forū Syracusanorū, quod introitu Marcelli a plurima cede seruātū est, id aduentu Verris Siculorū innocētū sanguine redundasse: portū Syracusanorū, quod tum & nostris classibus, & Carthaginensium clausus fuisset, eum isto prætorē Ciliū Myoparoni, prædonibusque patuisse. Mitto adhibita vim ingenuis, matrefamilias violatas: quæ tū vrbe capta cōmissa nō sunt, neque odio hostili, neque licētia militari, neque more belli, neque iure victorię. mitto inquā hęc oīa, quæ ab isto per trienniū pfecta sunt. ea quæ cōiuncta cū illis reb⁹ sunt, de quibus antea dixi, cognoscite. Vrbē Syracusas maximā esse Græcarū vrbū, pulcherrimāque oīm sæpe audistis. est Iudices ita, ut dicit. nā & situ est cōmunito, tū ex omni aditu, vel terra, vel mari præclaro ad aspectum: & portus habet prope in edificacione, aspectuque vrbis inclusos: quod cū diuersos iter se aditus habeat, in exitu cōiungunt, & cōfluūt. eorū cōiunctione, pars oppidi, quæ appellat Insula, mari disiecta angusto, ponte rursus adiungit, & cōtinet. Ea tāta est vrbs, ut ex quattuor vrbibus maximis cōstare dicat: quarū vna est ea, quā dixi, Insula: quæ duobus portibus cincta, in vtriusque portus ostiū, aditumque proiecta est: in qua domus est quæ Regis Hieronis fuit, qua prætores uti solēt. In ea sunt ædes sacre cōplures: sed due, quæ longe ceteris antecellunt: Dianę vna, & altera, quæ fuit ante istius aduentū ornatissima, Mineruę. In hac Insula extrema est fons aque dulcis, cui nomē Arethusa est, incredibili magnitudine, plenissimus pisciū, qui fluctu totus operiret, nisi mugitione, ac mole lapidum a mari disunctus esset. Altera autē est vrbs Syracusis, cui nomen Acradina est: in qua forū maximū, pulcherrimę porticus, ornatissimū Prytanēū, amplissima est curia, tēplūque egregiū Iouis Olympii: ceteręque vrbis partes vna lata via perpetua, multisque transuersis diuisa, priuatis ædificiis continent. Tertia est vrbs, quæ quod in ea parte Fortunę sanū antiquū fuit, Tyche nominata est: in qua & Gymnasiū amplissimū est, & cōplures ædes sacre: colitque ea pars, & habitat frequentissime. Quarta autem est vrbs, quæ quia postrema edificata est, Neapolis nominat: quam ad summā Theatrū est maximū: præter ea duo tēpla sunt egregia, Cereris vnū, alterū Liberę: signūque Apollinis qui Themictes vocatur, pulcherrimū & maximū: quod iste si portare potuisset, non dubitasset auferre. Nunc ad Marcellū reuertar, ne hec a me sine causa cōmemorata esse videant. Qui cū tam præclarā vrbem videret, copiosę cepisset, non putauit ad laudē populū Ro. hoc pertinere, hanc pulchritudinē ex qua præsertim nihil periculi ostenderet, delere, & extinguere. itaque ædificiis oībus, publicis, priuatis, sacris, & profanis sic pepercit: quasi ad ea defendenda cū exercitu, non expugnanda venisset. In ornatu vrbis habuit victorię rationē, habuit humanitatis. victorię putabat esse, multa Romā deportare, quæ ornamento vrbis esse possent. humanitatis, nō plane spoliare vrbem: præsertim quā cōseruare voluisset. In hac partitione ornatus, non plus victoria Marcelli populo Ro. appetiuit, quā humanitas Syracusanis reseruauit. Romā quæ asportata sunt, ad eadē Honoris, atque Virtutis, itēque aliis in locis videmus. Nihil in edibus, nihil in hortis posuit, nihil in suburbano. purauit si vrbis ornamenta domū suā nō cōtulisse, domū suam vrbis ornamento futurā. Syracusis autē permulta, atque egregia reliquit: deum vero nullū violauit, nullū attrigit. Cōferte Verrē, nō ut hominē cū hoīe cōparetis, nequa tali viro mortuo fiat iniuria: sed ut pacem cum bello: leges cum vi: forum, & iurisdictionē cum ferro, & armis: aduētū, &

In L. Verrem. Fo. LXXIII.

comitatū cū exercitū, & victoriā cōferatīs. Aedes Mineruē est in insula, de qua ante dixi. quā Marcellus nō attingit, quā plenā, atq; ornatā reliquit, quā ab isto sic spoliata, atq; direpta est, nō vt ab hoste aliquo, qui tñ in bello religionū, & cōsuetudinīs iura retineret, sed vt a barbaris p̄donibus vexata esse videat. Pugna erat equestris Agathoclis regis in tabulis picta p̄clare. his aut tabulis interiores templi parietes vestiebant. nihil erat ea pictura nobilius: nihil Syracusis, qđ magis visendū putaret. has tabulas M. Marcellus, cū oīa illa victoriā sua p̄fana fecisset, tñ religione impedit⁹ nō attingit. iste, cū iam illa p̄pter diuturnā pacē, fidelitatēq; populū li Syracūsani sacra, religiosaq; accepisset, oēs eas tabulas abstulit: parietes, quorū ornatus tot secula manserat, tot bella effugerat, nudos ac deformatos reliquit. Et Marcellus, qđ si Syracusas cepisset, duo templa dedicaturū se Romē vouerat, id qđ erat adificaturus, his rebus ornare, quas ceperat, noluit. Verres, qđ nō Honorī, neq; Virtuti, vt ille, sed Venerī, & Cupidini vota deberet, is Mineruē tēplū spoliare conat⁹ est. Ille deos deorū spoliis ornare noluit: hic ornamenta Mineruē virginis in meretriciā domū transtulit. Viginti & septē p̄terea tabulas pulcherrime pictas ex eadē aede sustulit, in quibus erāt imagines Sicilię Regū, ac Tyrānorū: q̄ non solū pictorū artificio delectabant, sed etiā cōmemoratione hominū, & cognitione formarum. Ac videte quanto tetrior hic tyrānus Syracūsanis fuerit, qđ quisq; superiorū: cum illi tñ ornarint templa deorū immortalīū: hic etiā deorū monumenta, atq; ornamenta sustulerit. Iā vero quid ego de valuis illius tēpli cōmemorē? vereor, ne hæc qđ nō viderūt, oīa me nimis augere, atq; ornare arbitrent. qđ tñ nemo suspicari debet, tā esse me cupidū, vt tot viros primarios velim, p̄sertim ex iudicū numero, qui Syracusis fuerint, qui hæc viderint, esse temeritatis, & mendacio meo cōscios. Confirmare hoc liquido Iudices possum, valuas magnificentiores ex auro, atq; ebore p̄fectiores nullas vnq; vllō tpe fuisse. incredibile dictū est, qđ multi Græci de valuarū harū pulchritudine scriptū reliquerint. Nimiū forsītā hæc illi mirent, atq; efferrant. esto. verūtamen honestius est reip. nostrę Iudices ea, qđ illis pulchra esse videant, Impatorē nostrū in bello reliquisse, qđ p̄torē in pace abstulisse. Ex ebore diligentissime p̄fecta argumēta erāt in valuis. ea detrahēda curauit oīa. Gorgonis os pulcherrimū, cinctū anguib⁹, reuelat, atq; abstulit, & tamen indicauit, nō solū artificio, sed etiā p̄cio, questuq; duci. nam bullas oēs aureas ex his valuis, qđ erant & multæ & graues, nō dubitauit auferre: quarū iste nō opere delectabat, sed pondere. Itaq; eiusmodi valuas reliquit, vt qđ olim ad ornādū tēplū erāt maxime, nūc tantū ad claudēdū factę esse videant. Etiā ne gramineas hastas: vidi. n. vos in hoc non minime, cū testes dicerent, cōmoueri: qđ erant huiusmodi, vt semel vidisse satis esset, in quibus neq; manu factū quicq;, neq; pulchritudo erat vlla, sed tantū magnitudo incredibilis: de qua, vel audire satis esset: nimiū, videre plusq; semel, etiā ne id cōcupisti. Nam Sappho, quę sublata de Prytaneo est, dat tibi iustam exūlationē, prope vt cōcedēdū, atq; vt ignoscēdū esse videat. M. Syllanionis opus tā p̄fectū, tā elegā, tam elaboratū, quisq; nō modo priuatus, sed populus potius haberet, qđ homo elegātissimus atq; eruditissimus Verres: nimiū cōtra dici nihil potest. Nostrum enim vnusquisq;, qui tam beati qđ iste est, non sumus, tam delicatū esse nō possumus, siqn̄ aliquid istiusmodi videre volet, eat ad aedē Felicitatis, ad monimētū Catuli, in porticu Metelli, det operā vt admittatur in alicuius istorū Tusculanū, spectet eorum ornātū, si quid iste suorum, Aedilibus accōmodauit: Verres hæc habeat domi, Verres ornamentis sanorū, atq; oppidorū habeat plenā domū, villas refertas. Etiā ne hui⁹ operariū studeat, ac delicias Iudices p̄feretis: qui ita nat⁹ est, ita educat⁹, ita factus, & animo, & corpore, vt multo appositior ad deferenda, qđ ad auferēda signa esse videat. Atq; hæc Sappho sublata quarū desiderū sui reliquerit, dici vix potest. nam tū ipsa fuit egregie facta, tū epigrāma græcū pernotabile incisum habuit in Basi: qđ iste eruditus homo, & græculus, qđ hæc subtiliter iudicat, qui solus intelligit, si vnam literā græcā scisset, nō sustulisset. nunc em̄ qđ inscriptū est inani in basi, declarat qđ fuerit, & id ablatū indicat. Quid: signū Peanis ex aede Aesculapii p̄clare factū, sacrū, & religiosum nō sustulisti: qđ omnes propter pulchritudinem visere, propter religionem colere solebāt. Quid: ex aede Liberi simulacrū Aristei nō tuo imperio palam ablatū est? Quid: ex aede Iouis religiosissimū simulacrū Iouis Impatoris, quē Græci Vtron nomināt, pulcherrime factū nōne abstulisti? Quid: ex eade Liberi parū illud caput pulcherrimū qđ visere solebamus, dubitasti tollere? Atq; ille Pean sacrificiis anniuersariis simul cū Aesculapio apud illos colebatur. Aristeus, qui, vt græci ferūt, Liberi filius inuētor olei esse dicitur, vna cū Libero patre apud illos eodē erat in tēplo cōsecratus. Iouē aut Impatorē quāto ho-

signis
vni
tor
C
ob
m
Syracusa
na tabula.

Valuę me
morabiles,

Gorgonis
os.
Reuellit,

Facetias at
tende.

Appositior

Iuppiter
imperator.

Aristeus.

Actio. VI.

nori in suo templo fuisse arbitramini: hinc colligere potestis, si recordari volueritis quanta religione fuerit eadem specie atque forma signum illud, quod ex Macedonia captum, in Capitolio posuerat Flaminius. Etenim tria ferebant in orbe terrarum signa Iouis Imperatoris uno in genere pulcherrime facta. vnum, illud Macedonicum, quod in Capitolio videmus, alterum, in Ponti ore & angustiis. tertium, quod Syracusis ante Verrum pretorem fuit. Illud Flaminius ita ex sede sua sustulit, ut in Capitolio, hoc est in terrestri domicilio Iouis poneret. Quod autem est ad introitum Ponti, id cum tam multa ex illo mari bella emerferint, tam multa porro in Pontum inuecta sint, usque ad hanc diem integrum inuiolatumque seruatum est. Hoc tertium, quod erat Syracusis, quod M. Marcellus armatus, & victor viderat, quod religioni concesserat, quod ciues, atque incolae Syracusani colere, aduenae non solum visere, verum etiam venerari solebant: id Verres ex templo Iouis sustulit. Ut scilicet prius ad M. Marcellum reuertar Iudices, sic habetote: plures esse a Syracusanis istius aduentu deos, quam victoria Marcelli homines desideratos. Etenim ille requisisse dicit etiam Archimedeum illum, summo ingenio hominem, ac disciplina, cum audisset interfectum, permolestum tulisse. Iste omnia quae requisivit, non ut seruaret, verum ut asportaret, requisivit. Iam illa, quia leuiora videbuntur, si hoc loco dicerentur, ideo praeteribo, quod iste metas Delphicas e marmore, crateras ex ere pulcherrimas, vim maximam vasorum Corinthiorum, ex omnibus quibus sacris Syracusis abstulit. Itaque Iudices hi qui hospites ad ea, quae visenda sunt, ducere solent, & vnumquicumque ostendere, quos illi Xenagogos vocant, conuersam iam habent demonstrationem suam. nam ut ante demonstrabant, quod vbiq; esset: ita nunc quid vndique ablatum sit, ostendunt. Quid tamen mediocri ne tandem dolore eos affectos esse arbitramini: non ita est Iudices: primum quod omnes religione mouentur, & deos patrios, quos a maioribus acceperunt, colendos sibi diligenter, & retinendos esse arbitrantur. deinde hic ornatus, haec opera, atque artificia, signa, tabulae pictae, graecos homines nimio opere delectant. Itaque ex illorum quae rationibus intelligere possumus, haec illis acerbissima videri, quae forsitan nobis leuia, & contentenda esse videantur. Mihi credite Iudices, tametsi vosmetipsos haec eadem audire certo scio. cum multas acceperint per hosce annos socii, atque exterarum nationum calamitates, & iniurias, nullas graeci homines grauius rulerunt, nec ferunt, quam huiusmodi spoliaciones fanorum, atque oppidorum. Licet iste dicat, emisit se, sicuti solet dicere: credite mihi Iudices, nulla vnumquam ciuitas tota Asia, & Graecia signum vllum, & tabulas pictas, vllum denique ornamentum vrbis, sua voluntate cuiquam vendidit. nisi forte existimatis, posteaquam iudicia seuera Romae fieri desierint, graecos homines haec vendere coepisse, quae tamen, non modo non vendebant, cum iudicia fiebant, verum etiam coeuebant. nisi arbitramini L. Crasso, C. Sceuole, Q. Claudio potentissimis hominibus, quorum aedilitates ornatissimas vidimus, commercium istarum rerum cum graecis hominibus non fuisse: his qui post iudiciorum dissolutiones, aediles facti sunt, fuisse. Acerbiorum etiam scitote esse ciuitatibus falsam istam, & simulatam emptionem, quam si quis clauis surripiat, aut eripiat palam, atque auferat. nam turpitudine summam esse arbitrantur, referri in literas publicas, precio paruo ea, quae acceperunt a maioribus, vendidisse, atque alienasse. etenim mirandum in modum Graeci res istas, quas nos contemnimus, delectant. Itaque maiores nostri facile patiebantur, haec esse quam plurima apud socios, ut imperio nostro gloriosissimi florantissimi essent. Apud eos autem quos vectigales, aut stipendiarios fecerant, tamen haec relinquebant: ut illi, quibus ea iucunda sunt, quae nobis leuia videbantur, haberent haec oblectamenta, & solatia seruitutis. Quid arbitramini Rhegynos, quae iam ciues Romae sunt, mereri vellet, ut ab iis marmorea Venus illa ne auferat: quid Tarentinos: ut ne Europam in tauro sedentem amittant: ut Saryrum, qui apud illos in aede Vestae est: ut cetera: quod Thespienses: ut Cupidinis signum, propter quod vnum visum tur Thespias: quid Gnidios, ut Venerem marmoream: quid ut pictam, Coos: quid Ephesios, ut Alexandrum: quid Cyzicenos, ut Aiace, aut Medeam: quid Rhodios, ut Ialysum: quid Athenienses, ut ex marmore Iacchum, aut Paralum pictum, aut ex aere Myronis bucculam: Longum est, & non necessarium commemorare, quae apud quosque visenda sunt tota Asia, & Graecia. verum illud est quae obrem haec commemorarim, quod existimare vos hoc volo, mirum quaedam dolorem accidere iis, ex quorum vrbibus haec auferantur, atque ut ceteros omittamus, de ipsis Syracusanis cognoscite. Ad quos ego cum venissem, sic primo existimabam, ut Romae ex istius amicis acceperam, ciuitatem Syracusanam propter Heraclii hereditatem, non minus esse istius amicam, quam Mamertinam propter praedarum ac furtorum omnium societatem. Simul & verebar, ne mulierum nobilitatem, & formosarum gratiam, quatum iste arbitrio praetura per triennium gesserat, virorumque, quibuscum nuptae erant, nimiam in istum non lenitudine, sed etiam liberalitate oppugnaret, si quid ex literis Syracusanorum conquiret. itaque Syracusis cum ciuibus Romanis eram, eorum tabulas scribebam, iniurias cognoscebam.

Signa Iouis Imperatoris.
 Capitolium, terrestredomicilium Iouis.

Archimedes.

†Mystagogos.

Alienare.

Inolle.
 Nobilia opera.
 Sedentem in tauro.
 Paralum cum Plinio legit Her. Bar. alii Partholum.

In L. Verrem. Fo. LXXIII.

bam. cum diutius in eo negotio, curaque fueram: ut requiescerem, curamque animi remitterem, ad Carpinatium perclaras tabulas reuerterbar. ubi cum Equitibus Romanis ex illo conventu honestissimis, illos Verrutios, de quibus ante dixi, explicabam. a Syracusanis prorsus nihil adiumenti neque publice, neque priuatim expectabam: neque erat in animo postulare. Cum haec agerem, repente ad me venit Heraclius is, qui tunc magistratum Syracusis habebat, homo nobilis, qui sacerdos Iouis fuisset, qui nos apud Syracusanos est amplissimus. agit mecum, & cum fratre meo, ut si nobis videretur, adiremus ad eorum Senatū, frequētes esse in curia: se iussu Senatus a nobis petere, ut veniremus. Primo nobis fuit dubium, quid ageremus. deinde cito venit in mentem, non esse vitandum nobis illud conventum, & locum. itaque in curiam venimus. honorifice sane consurgit, nos rogatu magistratus asse dimus. Incipit is loqui, qui & auctoritate, & aetate, & ut mihi visum est, usu rerum antecedebat Diodorus Timarchides. cuius omnis oratio hanc habuit primo sententiam: Senatū Populūque Syracusanū moleste grauiusque ferre, quam ego, cum in ceteris Siciliae ciuitatibus Senatum populūque docuissim, quid eis utilitatis, quid salutis afferrem: & cum ab omnibus mandata, legatos, literas, testimoniarumque sumpsissim: in illa ciuitate nihil eiusmodi facerem. Respondi neque Romae in conventu Siculorum, cum a me auxiliū comuni omnium legationum consilio petebat, causaque totius ad me Siciliae deferebat, legatos Syracusanorum affuisse: neque me postulare, ut quicumque contra C. Verrem decerneretur in ea Curia, in qua inaurata C. Verri statuam viderem. Quod postea dixi, tantus est gemitus factus aspectu statuę, & commemoratiōe, ut illud in Curia positum monimentum scelerum, non beneficiorum videretur. Tunc per se quisque, quantum dicendo assequi poterat, docere me coepit ea, quae pauloante commemorauimus, spoliata urbem, fana direpta: ex Heraclii hereditate, quam palestinitis concessisset, qui etiam inuentore olei deum sustulisset: neque illam statuam esse ex pecunia publica datam, sed eos qui hereditatis diripiendae participes fuissent, faciendam, statuendamque curasse. eosdem Romae fuisse legatos, illius adiutores improbitatis, socios furtorum, conscios flagitiorum: eo minus mirari me oportere, si illi communi legatorum voluntati, & salutis Siciliae defuissent. Vbi eorum dolorem non modo non minorem, sed prope maiorem, quam ceterorum Siculorum esse cognouimus: tunc meum animum in illos, tum ego mei consilium, negotiumque totius suscepti causam, rationemque proposui: tum eos hortatus sum, ut causam communi, salutemque ne deessent: ut ei illam laudationem, quam se vi, ac metu coactos paucis illis diebus decreuisse dicebant, tollerent. Itaque Iudices Syracusani haec faciunt istius clientes, atque amici: primum mihi literas publicas, quas in aetario sanctiore conditas habebant, proferunt: in quibus ostendunt omnia, quae dixi ablata, esse perscripta, & plura etiam, quam ego potui dicere. perscripta autem hoc modo, quae ex aede Mineruae hoc & illud abesset, quae ex aede Iouis, quae ex aede Liberi, ut quisque eis rebus tuendis conseruandisque praefuerat, ita perscriptum erat: cum rationem ex lege redderet, & quae acceperat, deberet tradere, petisse, ut sibi haec res abessent, ignoscere. itaque omnes liberatos discessisse, & esse ignotum omnibus. quae ego literas ob signadas publico signo, deportandasque curauimus. De laudatione autem ratio sic reddita est, primum cum a Verre literam aliquanto ante aduentum meum de laudatione venissent, nihil esse decretum, deinde, cum quaedam ex illis amicis commonerent, oportere decerni, maximo esse clamore, & conuicio repudiatos. & postea meus aduentus appropinquavit, imperasse eum, qui summam potestatem haberet, ut decernerent, decretum ita esse, ut multo plus illa laudatio aliquid mali, quam boni possit afferre. Id adeo Iudices, ut mihi ab illis demonstratum est, sic vos ex me cognoscite. Mos est Syracusis, ut si qua de re ad Senatū referat, dicat sententiam, qui velit. nominatim nemo rogatur. & tamen, ut quisque honore, & aetate antecedit, ita primus solet sua sponte dicere, idque a ceteris ei conceditur. si quando ta ceant omnes, tunc sortito coguntur dicere. Cum hic mos esset, referunt ad Senatū de laudatione Verri. in quo primum, ut aliquid esset moris, multi interpellant: de Sex. Peduceo, qui de illa ciuitate, totaque provincia optime meritus esset, sese antea, cum audissent ei negotium factum, cumque eum publice, pro plurimis eius, & maximis meritis laudare cuperent, a C. Verre prohibitos esse. ini quum esse, tamen si Peduceus eorum laudatione iam non vteretur, tamen non prius ei decernere quod aliquis voluissent, quam quod tunc cogere uisum. conclamant omnes, & approbant, ita fieri oportere. referunt de Peduceo. ut quisque aetate, & honore antecedebat, ita sententiam dixit ex ordine. Id adeo ex ipso S. C. cognoscite. nam principium sententiae perscribi solet. Recita. QVOD VERBA FACTA SVNT DE SEX. PEDUCEO. Dicit quod primi suaerint, decernunt. referunt deinde de Verre. Dic quae so quomodo: QVOD VERBA FACTA SVNT DE C. VERRE. quid postea scriptum est: CVM SVRGERET NEMO, NEQVE SENTENTIAM DICERET. quid hoc est: SORS DV CITVR. quae obre: nemo erat voluntarius laudator Praeturae tuae: defensor piculorum tuorum: pra

Cicero in
Senatu Sy
racufano.

Aerarium
sanctius.

Ignotum; ab
ignosco.

Mos senat
Syracusani

Actio. VI.

Prætor Ro. fertim cū inire a populo Ro. gratiā posset: nemo. ipsi illi tui cōiue, cōsiliarii, & conscii, ver-
 bū facere nō audebāt. In Curia statua tua stabat, & nuda in ea filii: nemo fuit ne quē nudus
 qdē filius, nuda puincia cōmoueret. Atq; etiā hoc me docent, eiusmodi Senatuscōsulto sese
 fecisse laudationē, vt oēs intelligere possent, nō laudationē, sed potius irrisionē esse illā, quæ
Laudatio cōmonefaceret istū rurpē calamitosamq; p̄turā. Ea em̄ scripta est, q; iste virgis neminem ceci-
Verri. disse: a quo cognoscitis, nobilissimos hoīes, atq; innocētissimos securi esse p̄cussos. q; vigila-
 ter prouinciā administrasset: cuius oēs vigilias in stupris cōstat, adulteriisq; esse cōsumptas.
 Hoc autē scriptū esse, qd̄ p̄ferre nō auderet reus, accusator recitare nō desineret. q; p̄redones
 p̄cul ab insula Sicilia prohibuisset Verres, quos etiā intra Syracusanā insulā recepisset. Quæ
 posteaq; ex illis cognouit, discessi cū fratre e Curia, vt nobis absentib; si qd̄ vellēt, decerneret.
Hospitiū decernunt statim: primū, vt L. Fratris hospitiū publice fieret, q; is eandē volūtātē erga Syra-
publicum. cusanos suscepisset, quā ego semp̄ habuissē. Id nō modo tū scripserūt, verū etiā in are inci-
In are inci sum nobis tradiderūt. Valde hercle te Syracusani tui, quos crebro commemorare soles, dili-
sum. gūt: q; cū accusatore tuo satis iustā causam cōiūgēde necessitudinis putāt, q; te accusaturus
 sit, & q; ad inquirēdū in te venerit. Postea decernit, ac nō variē, sed p̄ cōiunctis sentētiis, vt
 laudatio, quæ C. Verri decreta eēt, tollerēt. Atq; adeo cū iā nō solū discessio facta eēt, sed etiā
 p̄scriptū, atq; in tabulas relatū, Prætor appellat. at quis appellat: magistratus aliq; nemo. se-
 nator: ne id qdē. Syracusanorū aliquis: minime. Quis igit̄ Prætorē appellat: qui quæstor istius
 fuerat, Cæcilius. O rem ridiculā, O desertū hoīem, O desperatū ac relictū, a magistratu Sicu-
 lo, ne S. C. Siculi hoīes facere possent, ne suū ius, suis morib; suis legib; obtinere possent, nō
Ironia. amicus istius, nō hospes, non deniq; aliq; Siculus, sed Quæstor Prætorē appellat. quis hoc vi-
 dit: aut q; audiuit: Prætor equus, & sapiēs dimitti iubet Senatū. cōcurrit ad me maxima mul-
 titudo. primū Senatores clamare, eripi sibi ius, eripi libertatē: populus Senatū laudare, grati-
 as agere: ciues Romani a me nusq; discedere. quo qdē die, nihil egrius factū est multo labore
 meo, q; vt manus ab illo appellatore abstinerent. Cū ad prætorē in ius adissem, excogitat sa-
 ne diligēter, & caute qd̄ decernat. nam, anteq; verbū facerē, de sella surrexit, atq; abiit. Itaq; tū
 de foro, cū iā aduersperasceret, discessimus. postridie mane ab eo postulo, vt Syracusanis lice-
Vitio Cice ret S. C. qd̄ pridie fecissent, mihi reddere. Ille em̄ uero negat, & ait indignū facinus esse, q; ego
roni datū. in Senatu græco, verba fecissem: q; qdē apud græcos græce locutus essem, id ferri nullo modo
 posse. Respōdi homini vt potui, vt volui, vt debuī. tū multa, tū etiā hoc me meminī dice-
 re, facile esse p̄spiciū, quātū inter hūc, & illū Numidicū verū & germanū Metellū interesset.
 Illū noluisse sua laudatione iuuare L. Lucullū sororis virū, quē optime conuenisset. hūc hoī
 alienissimo, a ciuītatib; laudationes p̄ vim, & metū cōparare. Qd̄ vbi intellexi, multū apud il-
 lū recētes nūcios, multas tabulas nō cōmēdatitias, sed tributarias valuissē: admonitū ipsorū
 Syracusanorū, impetū in eas tabulas facio, in qb; figilla p̄scripta erāt. Ecce autē noua turba at-
 q; rixa: ne tū istū oīno Syracusis sine hospitib; plane nudū eē ac desertū putetis. retinere cō-
 p̄t tabulas Theomnastus qdā, homo ridicule insanus, quē Syracusani Theoraētū vocāt: q; il-
 lic eiusmodi est, vt eū pueri sectent: vt oēs, cū loqui cōperit, irrideāt. Huius tū insania, q; ri-
 dicula est aliis, mihi tū molesta sane fuit. nā cū spumas ageret in ore, arderēt oculi, voce ma-
 xima vim me sibi afferre clamaret, copulati in ius puenimus. Hic ego postulare cōp̄i, vt mi-
 hi tabulas obsignare, ac deportare liceret. ille cōtra. Recitare, omniū mihi tabularū, & litera-
 rū fieri potestātē oportere. Ille furiosus vrgere, nihil ad se vestras leges p̄tinere. Prætor inteli-
 ligēs, negare sibi placere, qd̄ S. C. ratū esse nō deberet, id me Romā deportare, quid multa: ni-
 si vehemētī hominī minatū essem, nisi legū sanctionē, p̄cāq; recitasset, tabularū mihi po-
 testas facta nō esset. Ille autē insanus, q; pro isto cōtra me vehemētissime declamasset, postq; nō
 impetrauit, credo vt ī gratiā mecū rediret, libellū mihi dat, in quo istius furta Syracusana p̄-
 scripta erant, quæ ego antea iam ab illis cognorā, & acceperam. Laudent te sane iā Mamerti-
Adsit, ali ni, qui ex tanta prouincia solī sūt, qui te saluum velint: ita tamen laudent, vt Heius, qui eius
ter dicitur. princeps legationis est, adsit: ita laudēt, vt ea quæ rogati erūt, mihi parati sint respōdere. Ne
 subito a me opprimant, hæc sum rogaturus, nauem debeant ne: fatebuntur, præbuerint ne p̄-
 tore C. Verri: negabūt. ædificauerint ne nauem onerariā maximā publice, quam Verri dede-
 runt: negare nō poterunt. frumētū ne ab his sumpserit Verres, qd̄ populo Ro. mitteret, sicut
 ti superiores: negabunt. quid militū, aut nautarū p̄ triennium dederunt: nullum datū dicent.
 fuisse Messanam omnium istius furtorum, ac prædarum receptricem: negare non poterunt.

In C. Verrem Fo. LXXV.

permulta multis nauib⁹ illinc exportata: hanc deniq³ nauē maximā a Mamertinis datam, onu-
stam cū isto pretore profectā: fatebunt. Quāobrem tibi habe sane istam laudationē Mamerti-
nam: Syracusanā qdē ciuitatē, vt abs te affecta sit, ita in te esse animatā videmus. apud quos
etiā Verrea illa flagitiosa sublata sunt. etenim minime cōueniebat, ei deorū honores haberi,
qui simulacra deorum sustulisset. Etiam mehercule illud in Syracusanis merito reprehende-
retur, si cum diem festū ludorū de fastis suis sustulissent celeberrimum, & sanctissimū, q^o eo
ipso die Syracusē a Marcello captē esse dicunt, idem diem festū Verris nomine agerent, cū
iste Syracusanis quæ ille calamitosus dies reliquerit, ademisset. At videre hominis impuden-
tiam, atq³ arrogantiam Iudices, qui non solum Verrea hæc turpia, hæc ridicula ex Heraclii
pecunia constituerit, verū etiam Marcellea tolli imperarit: vt ei sacra facerent quotannis, cu-
ius opera omnium annorum sacra, deosq³ patrios amiserant: eius autem familiæ dies festos
tollerent, per quam ceteros quoq³ festos dies recuperarant.

ACCUSATIONIS IN C. VERREM LIBER. VII.

ORATIO. X.

NEMINI Video dubium esse Iudices, qn apertissime C. Verres in Si-
cilia sacra, profanaq³ oīa & priuatim, & publice spoliarit, versatusq³
sit sine ylla nō modo religione, vetū etiam dissimulatione in omni
genere furandi, atq³ prædandi. sed quēdā mihi magnifica, & præcla-
ra eius defensio ostenditur: cui quēadmodū resistā, multo mihi an-
te est Iudices prouidendū. ita enim causa constituitur. prouinciam
Siciliam virtute eius, & vigilantia singulari, dubiis, formidolosiq³
reporibus a fugitiuis, atq³ a belli periculis tutā esse seruata. Quid
agam Iudices: quo accusationis meę rationē conferam: quo me ver-
tam: ad oēs em meos impetus, quasi murus quidā, boni nomen im-

peratoris opponitur. noui locum, video vbi se iactaturus sit Horrensus. belli pericula, tēpo-
ra reipublicæ. Imperatorū penuriā cōmemorabit. tum deprecabitur a vobis, tum etiam pro
suo iure contendet, ne patiamini talē imperatorem, populo Romano Siculorum testimoniis
eripi, neve obterī laudem imperatoriā criminib⁹ auaritię velitis. Nō possum dissimulare Iu-
dices: timeo, ne C. Verres propter hanc virtutem eximiam in re militari, omnia, quæ fecit, im-
pune fecerit. venit enim mihi in mentem, in iudicio M. Aquilii quantum auctoritatis, quan-
tum momenti, oratio M. Antonii habuisse existimata sit, qui vt erat in dicendo non solū sa-
piens, sed etiam fortis, causa prope perorata, ipse arripuit M. Aquilium, constituitq³ in cōspe-
ctu omnium, tunicamq³ eius a pectore abscidit, vt cicatrices populus Romanus iudicesq³ aspi-
cerent, aduerso corpore exceptas, simul & de illo vulnere, qd ille in capite ad hostiū duce ac-
ceperat, multa dixit: eoq³ adduxit eos, qui erant iudicaturi, vehemēter vt vererent, ne quem
virū fortuna ex hostiū telis eripuisset, cū sibi ipse non peperisset, hic non ad populū Ro. lau-
dem, sed ad iudicū crudelitātē viderēt esse seruatus. Hæc eadem nunc ab illis defensionis ra-
tio, viaq³ tentat, idem querit. sit fur, sit sacrilegus, sit flagitiorum omnium, vitiorumq³ præceps:
at est bonus imperator, & felix, & ad dubia Reip. tempora reseruandus. Nō agam summo iu-
re tecū: non dicam id, qd debeam forsitan obtinere: cū iudiciū certa lege sit constitutū: non
quid in re militari fortiter feceris, sed quēadmodum manus ab alienis pecuniis abstinueris,
abs te doceri oportere. non inquam sic agam, sed ita quæram, quemadmodum te velle intel-
ligo, q³ tua opera, & quanta fuerit in bello: quid dices: an bello fugitiuorū Siciliā virtute tua
liberatā: magna laus, & honesta oratio. sed tamen quo bello: nos enim post id bellum, qd M.
Aquilii cōfecit, sic accepim⁹, nullum in Sicilia fugitiuorum bellum fuisse. At in Italia fuit.
fateor, & magnū quidē, ac vehemēs, num igit³ ex eo bello partem aliquam laudis appetere co-
naris: num tibi illius victoriæ gloriā cum M. Crasso, aut Cn. Pompeio cōmunicandā putas:
non arbitror hoc etiam deesse tuę impudētia, vt quicq³ eiusmodi dicere audeas, obstitisti vi-
delicet, ne ex Italia transire in Siciliā fugitiuorū copię possent. vbi: quando: qua ex parte: cū
aut nauibus, aut ratibus conarentur accedere: nos enim nihil vnq³ prorsus audiuius: & il-
lud audiuius, M. Crassi fortissimi viri virtute, cōsilioq³ factū, ne ratibus cōiunctis freto fu-
gitiui ad Messanam transire possent. a quo illi conatu nō tantopere prohibēdi fuissent, si vl-
la in Sicilia præsidia ad illorum aduentum opposita putarent. At cū in Italia bellū rā ppe a
Sicilia, tñ in Sicilia nō fuit: quid mirū: ne cū in Sicilia quidē fuit eodē interuallo, pars ei⁹ bel-

Verrea.

Actio. VII.
& vltima, q³
Gellio Qui
ta est, De
supplicis,
vt ait No.
Marcellus.

M. Anto.
orator.
Aquilii vul-
nera.

Summo iu-
re agere.